

מפתח מוער - תשס"ב

המדור הביבליוגרפי

הרב מאיר וונדר

מפתח מוער

למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת

ובכתבי עת תורניים בשנת תשס"ב

רשימה קודמת:

אסיא עז-עח (כרך כ', חוב' א-ב), טבת תשס"ו, עמ' 155-189

תוכן הפרקים

1	-	36	1.	תפילין, תפילה, ברכות
37	-	97	2.	שבת
98	-	147	3.	מועדים

184 - 148	.4	איסור וטהרה
219 - 185	.5	נדרים, צדקה, מילה
275 - 220	.6	רפואה, השתלות
338 - 276	.7	נשים, הפריות
361 - 339	.8	נזיקין, הפלות

רשימת הספרים וכתבי העת

הרב יונתן בנימין גולדברגר,

1. אבני חפץ ג
ברוקלין

קובץ לעניני הלכה ומנהג,

2. אור ישראל
מאנסי

מפיצי אור השבת, ניו יורק	3. אור השבת
ישיבת כסא רחמים, בני	4. אור תורה בִּרְק
ישיבת אור חברון,	5. אורות חברון קרית ארבע
מכון התורה והארץ, נוה	6. אמונת עתיד דְּלָקִים
הרב נפתלי הירצקא	7. אמרי בינה פֶּרְנִקֵּל, יְרוּשָׁלַיִם
הרב ירון מרדכי זכאי, בני	8. אמרי דעת בִּרְק
המכון ע"ש ד"ר פֶּלֶק שְׁלִינְגֶּר ז"ל לְתַקְוָה הַרְפּוּאָה ע"פ התורה ע"י המרכז הַרְפּוּאָה שְׁעָרֵי צְדָקָה, יְרוּשָׁלַיִם	9. אסיא

10. אפרקסטא דעניא א-ד הרב דוד שפרבר, ברשוב-ירושלים

11. אשבח בתהלתך הרב אביאל חדאד, טבריה

12. הבאר וייס, ירושלים שומעי לקחו של הרב דב

13. באר אליהו הרב אליהו כ"ץ, באר שבע

14. בארות שלמה ב הרב שלמה צדוק, בני ברק

15. בית אהרן וישראל מוסדות קרלין סטאלין, ירושלים

16. בית יצחק רבנו יצחק אלחנן, נוא יארק הסתדרות תלמידי ישיבת

17. בית הלוי לוינגר, ברוקלין כולל אהל מאיר משה

18. בית הלל
ירושלים

לזכר ר' הלל טוטיאן,

19. במראה הבזק ד

צוות ארץ חמדה, ירושלים

20. בן שמונים לגבורות
הכט, איגוד הרבנים

לכבוד הרב אברהם דב

דאמריקא, ניו

יורק

21. בנין אב ד
ירושלים

הרב אליהו בקשי דורון,

22. בנתיבי חסד ואמת

חברה קדישא, תל אביב-יפו

23. גדולת מרדכי ג
ג'רבה ותוניס

הרב מרדכי אמייס הכהן,

24. דברות אליהו ד, ה

הרב אליהו אברז'ל, ירושלים

הרב יעקב	25. דברות יעקב ב דהאן, ירושלים
הרב בניהו דיין,	26. דברי בניהו ו ירושלים
הרב שלמה	27. דברי שלמה ג שניידר, ברוקלין
הרב יהודה	28. דרכי חושן א סילמן, בני ברק
הרב אברהם	29. ויען אברהם עמרם מייזלס, ברוקלין
	30. ופדויי ה' ישובון הרב מנשה יששכר, פדואל
בית מדרש	31. זכור לאברהם ישיבת אליהו, חולון

לזכר הרב ברוך שמעון	32. זרע ברך שניאורסון, ירושלים
הרב יעקב	33. חבל נחלתו א-ב אפשטיין, עצמונה
מוסדות חסדי ישראל	34. חדשי ישראל מאיר בביוף, ביתר עילית
הרב ישעיהו גולדשמידט,	35. חזון ישעיהו תל אביב
הרב חיים ישעיה קניג,	36. חקי חיים ו ברוקלין
הרב עובדיה יוסף, ירושלים	37. יביע אומר ט
הרב	38. יבקש תורה ה יצחק קויפמן, ירושלים

מאסף תורני, ניו יורק-	39. ישורון י, יא ירושלים
הרב יצחק	40. ישיב יצחק ד, ה שמואל שכטר, נתניה
ספר זכרון לרב יוסף	41. כתונת יוסף וונפסקי, ניו יורק
כולל קרית ביאליק	42. כתר שם טוב
הרב נתן גשטטנר, בני ברק	43. להורות נתן יב
הרב מאיר אמסעל,	44. המאור ברוקלין
הוצאת מוריה, ירושלים	45. מוריה
ישיבת ההסדר, ירוחם	46. מישרים

47. מעשה נסים ד הרב נסים הכהן, בני ברק
48. המקבץ מכון באר התורה, ברוקלין
49. מראות ישרים א' מהד' ב הרב יחיה טובול, ליאון בצרפת
50. משכיל לדוד ב הרב דוד ב"ר יהודה כהן, בית שמש
51. המתיבתא בית המדרש דמתיבתא תורה ודעת, ברוקלין
52. נזר התורה ב ישיבות נזר התורה, ירושלים
53. נר ה' כולל זכרון חיים ד'באבוב, ברוקלין

הרב חיים ברלין,
54. נשמת חיים
מוסקבה וירושלים

55. עטרת שלמה ז
לזכר רש"ז
אורבך, מכון מדעי טכנולוגי להלכה, ירושלים

הרב יצחק
56. עלינו לשבח
זילברשטיין, בני ברק

57. פינת יקרת
תלמידי וחסידים סאטמאר, קרית יואל מונרו

ביה"ד לממונות
58. פסקי דין מבית הדין
ולבירור יהדות, הרבנות

הראשית,
ירושלים

59. פעמי יעקב
כולל להוראה על שם הרב יעקב לנדא, בני ברק

60. פרי יוסף
הרב יהודה ב"ר יוסף הכהן, אופקים
61. צהרי
מכון הלכתי-אקטואלי דרך אליעזר, ירושלים
62. קובץ בירורים שביבי אש
הרב שמואל אליעזר שטרן, בני ברק
63. קובץ הציונות הדתית
הסתדרות המזרחי, הפועהמ"ז, המרכז העולמי, ירושלים
64. קובץ תשובות א
הרב יוסף שלום אלישיב, ירושלים
65. קול התורה
ישראל באירופה, לונדון
מחלקת החינוך של אגודת
66. קנה בשם ג
הרב מאיר ברנדסדורפר, ירושלים

הרב שלמה
וחברון

67. שאילת שלמה
יהודה ליב אליעזרוב, סמרקנד

68. שבילי הלכה
הרב חנן לוי, רכסים

הרב שמואל ישעיה יפה,

69. שבילי ציון
לייקווד

70. שואלין ודורשין ד
הרב אליהו שלזינגר, ירושלים

מכון שער

71. שורת הדין ז
המשפט, ירושלים

הרב דב אהרן

72. שלמי חובה
בריזמן, פילדלפיה

73. שנה בשנה
היכל שלמה, ירושלים
74. שער הקדים
צפת
הרב אברהם חיים שאקי,
75. שערי הלכות
שערים, ברוקלין
ישיבת בית
76. שרידים
ירושלים
רבני אירופה,
77. תורה שבעל פה מג
ירושלים
מוסד הרב קוק,
78. תחומין כב
שבות
מכון צומת, אלון
79. תשובות והנהגות ד
הרב משה שטרנבוך, ירושלים

מפתח השמות

אברז'ל, ר' אליהו 36, 135, 203, 220, 280, 303, 304, 329, 331, 332, 354, 356

אדלר, ר' יוסף צבי 222

אוירבוק, ר' מאיר שמחה 32

אוירבך, ר' עזריאל 71

אליעזרוב, ר' שלמה יהודה ליב 172

אלירם, ר' שלמה 231

אלישיב, ר' יוסף שלום 5, 13, 39, 52, 81, 87, 112, 113, 119, 132, 167, 174, 176, 209, 224, 252, 281, 284, 301, 314, 316

אסחייק, ר' יחזקאל 118

אפשטיין, ר' יעקב 101, 110, 191, 344

בלוי, ר' שמואל דב 355

בן ידידיה, רפאל 233

בן יעקב, ר' צבי יהודה 340

בן משה, ר' גדעון 192

בן שמעון, ר' שלמה 296

בקשי דורון, ר' אליהו 19, 69, 158, 159, 266, 273, 279, 297, 305, 308

בריזמן, ר' דב אהרן 57, 109, 133

ברקוביץ, ר' ברוך 262
ברלין, ר' חיים 84, 152, 283, 325

ברנדסדורפר, ר' מאיר 103, 163, 164, 166, 169, 178, 200, 206, 216, 285

גולדברג, ר' גדליה 11

גולדברג, ר' זלמן נחמיה 93

גולדברגר, ר' יונתן בנימין 137, 141, 173

גולדמינץ, ר' אברהם יעקב 186, 187

גולדשמידט, ר' ישעיה 334

גורן, ר' שלמה 248, 262

גינסברגר, ר' שרגא 357

גליק, ר' אלעזר דוד 65

גרוס, ר' מרדכי 70

גרוס, ר' שמואל דוד 295

גרמיזן, ר' שבתי 145

גשטנר, ר' נתן 9, 75, 89, 179, 180, 256, 327, 343

דהאן, ר' יעקב 183

דומב, ר' שמואל חיים 341, 348

דיין, ר' בניהו 18, 22, 78, 120, 170

דיין, ר' משה 339

דיכובסקי, ר' שלמה 296

דנציגר, ר' צבי 68

דרזדנר, ר' יואל אהרן דב 179

הלברשטם, ר' יקותיאל יהודה 142

הלברשטם, ר' ישראל דב 179
הלפרין, ר' לוי יצחק 262, 225, 218
הלפרין, ר' מרדכי 292, 242, 208
וונזר, ר' שמואל 287, 255, 179, 168, 131
וולוולסקי, יואל 292
וונדר, ר' מאיר 227
ויגודה, מיכאל 258
ויינגורט, שאול יונתן 148
ויינמן, ר' ישראל 145
וייס, ר' אשר 292, 289, 98
וייס, ר' חיים 106
וייס, ר' לוי יצחק 90
וייס, ר' יהושע 348, 341
וייסברג, ר' יוסף דוד 194, 193
וייצמן, ר' גדעון 259
ויליגר, ר' דוד יהודה 68
וינר, ר' יעקב 241
וכטפוגל, ר' משה אליעזר 245
זילבר, ר' מנחם זכריה 102
זילברשטיין, ר' יצחק 349, 346, 342, 240, 237
זיני, אבי 228

זכאי, ר' ירון מרדכי 360

חדאד, ר' אביאל 31

חנניה, ר' אשר 92

טובול, ר' יחיא 16, 182

טולידנו, ר' עמנואל 73

טולידנו, ר' שמואל 20

טנבוים, ר' יעקב 1

יונגרייז, ר' אורי 223

יוסף, ר' עובדיה 3, 14, 47, 56, 88, 128, 134, 190, 214, 221, 254, 268, 275, 302, 307, 310, 324,
330, 336, 337, 350

יפה, ר' שמואל ישעיה 27

יששכר, ר' מנשה 15, 30, 33, 35, 38, 58, 138

ישראלי, ר' שאול 336, 338

כהן, ר' דוד 136

הכהן, ר' יוסף 64

כהן, ר' יוסף שלמה 80

הכהן, ר' מרדכי אמייס 151, 161

הכהן, ר' נסים 8, 21, 40, 97, 124

כהן, ר' עדי 251

כהן, ר' שאר ישוב 313

כהן, ר' שושן 318

כץ, ר' אליהו 26, 149, 177, 211, 213, 234, 263, 270

לוי, ר' חנן 165

לוי, ר' אברהם דב 341, 348

ליבס, ר' יצחק איזיק 312

ליפשיץ, יואל 250

לנדאו, ר' אשר 77

מוגרבי, ר' יוסף 160

מייזליש, ר' צבי הירש 122

מייזלס, ר' אברהם עמרם 4, 12, 37, 50, 54, 63, 104, 139

מן, ר' אשר 29

משאש, ר' שלום 336

נבנצל, ר' אביגדור 228

נויבירט, ר' יהושע 67

סופר, ר' אברהם שמואל בנימין 108

סופר, ר' עקיבא מנחם 95, 146

סיגלר, ר' יוחנן 53

סילמן, ר' יהודה 24

סלומון, חיים 292

סלומון, ר' יחזקאל 91

עקיבא, ראובן 232

פולק, ר' יצחק זקל 100

פלדמן, ר' דניאל צבי 7

פלדמן, ר' זאב 189

פלך, ר' פסח אליהו 54

פרנקל, ר' נפתלי הירצקא 311, 197, 188, 116

צדוק, ר' שלמה 351, 333, 322, 319, 317, 293

צובירי, ר' יוסף 230

קאהן, ר' ישראל חיים 117

קויפמן, ר' יצחק 61, 60, 55

קופרשטוק, ר' יצחק נתן 107

קושלבסקי, ר' צבי 66

קטן, ר' יואל 278, 44 וחנה

קליין, ר' יוסף דוד 196

קליין, ר' מנשה 309, 300, 2

קליין, ר' משה שאול 274

קניג, ר' חיים ישעיה 282, 85, 46, 41

קצין, ר' הראל 229

ראובן, ר' אלחנן 345

רבינוביץ, ר' יואל 175

רבינוביץ, ר' שמואל 257

רובלוב, ר' יהודה ליב 90

רודריגז, אריה 6

רוט, ר' אליעזר 147

שאקי, ר' אברהם חיים 271

שור, ר' דוד 199

שטיין, דניאל 156

שטינברג, ר' אברהם 242, 226, 205

שטרן, ר' שמואל אליעזר 17, 42,

277, 239, 235, 171, 150, 140, 99, 83, 76, 72

שטרן, ר' שמעון 249

שטרנבוך, ר' משה 28, 34, 48, 53, 79, 86, 94, 96, 114, 123, 126, 130, 144, 157, 195, 201, 204,
212, 217, 219, 247, 261, 264, 265, 269, 276, 286, 288, 291, 294, 298, 358, 361

שינפלד, ר' אברהם צבי 320

שכטר, ר' יצחק שמואל 23, 59, 260, 315, 347, 352

שלזינגר, ר' אליהו 43, 82, 131, 168, 184, 253, 287

שמש, ר' אברהם אופיר 250

שניידר, ר' שלמה 45, 51, 105, 115, 143, 153, 215, 238, 243, 244, 323, 353

שפירא, ר' שלום 121

שפרבר, ר' דוד 10, 25, 62, 127, 154, 162, 181, 185, 202, 210, 267, 290, 306, 326, 328, 335, 359

שפרן, ר' מנחם מנדל 246

שרמן, ר' אברהם 74, 296

מפתח העינים

אבהות 281; אבלות 263, 275; אבר 234, 253, 257, 258, 265, 269, 301, 356; אוזן 182; אולטרה סאונד 300; אונאה 348; אזכרות 159; אחיות 87; איטום 94; איטר 8, 11-13, 31, 335; איידס 209, 312; אינקובטור 217, 275; איסור 151-157; אלמנה 302, 319; אלצהיימר 144, 321; אמבולנס 90; אסטרונוט 41; אפוטרופוס 341; אשך 277, 284; אשר יצר 3, 4.

בדיקות 67, 165, 311; בהמות 149; ביבליוגרפיה 227; ביוב 93; ביטוח 346; ביציות 296, 297; ביקור חולים 234, 238, 349; בית חולים 18, 39, 60, 214, 261, 264, 272; ברכות 30-36.

גבורת אנשים 332, 333, 337; גבס 15, 16, 181, 183, 184; גט 316, 320-333; גלולות 288; גליצין 156; גרוזיה 172; גרות 212, 308; גריאטרי 241; גרמא 49, 60.

דבש 157; דגים 120, 155; דילול 361; דם 166-171, 246, 253, 281; דנ"א 273, 274, 340.

הבדלה 131, 132; הבינונו 1; הגומל 34, 339; הומיאופתיה 101; הזרעה מלאכותית 290-298, 338; היתר נישואין 302-304, 327; הנדסה גנטית 158; הפלות 216, 224, 357-361; הפריות 298-299, 304, 338; הצלה 186, 260; הקאה 33; הרדמה 202, 205-207; השתלות 247, 248, 251-258; התעמלות 92.

וזלין 29, 63; ויאגרה 44; ויטמינים 65, 119; וסת 162-164.

זיהוי 273, 274; זינתה 360; זקנים 4, 43, 144, 171, 190, 241; זריקות 66.

חובל 353, 355; חוט 178; חולים 61, 71-73, 151, 243-244, 303, 304, 359; חוק 242; חלב 56-58, 130, 150; חליצה 335-338; חציצה 176-184; חרש 5, 203, 213, 305, 316, 334; חשמל 49.

טבילה 38, 176-184; טבעונות 110; טומטום 283; טיי זקס 357; טלפון 89, 238; טעות 344.

יבום 316, 334; יד תותבת 324; יולדת 34, 69, 70, 137, 138, 172; יום טוב 111-121; יום כיפור 26, 69, 124, 133-146; יונים 221; יין 109, 132; יסורים 240, 243; ירושה 340.

כדורים 134, 135, 163; כהנים 242, 261-265, 284, 308; כיבוד אב 186-189, 256, 318; כליות 129, 170, 254-256; כסא גלגלים 47-49, 133-146; כתובה 315, 316; כתובת קעקע 159, 160, 177; כתיבה 96.

לב 50, 251, 252, 289; לידה 276-280; לייזר 48; לימוד רפואה 242, 261-262.

מאבד עצמו לדעת 270, 271; מבחנה 204, 213; מגביר קול 59; מדחום 39; מום 20, 26, 177, 306, 316,

322, 328, 333; מוסד 154; מורפיום 240; מות 247-249; מזונות 316, 317; מח עצמות 253; מחקר 246, 250; מי שברך 26, 45, 94; מילה 148, 193-211; מינקת 310; מכונית 86-89, 350; מכשיר שמיעה 28, 46; מלקחים 214, 215; מניעת הריון 285-289; מסז' 169; מעוברת 70, 244, 263, 278, 358; מפגר 19; מפעל 24; מצה 39, 107, 108; מציצה 208, 209; מרפאה 24, 35; משקל 202; משקפים 27, 55; מתנה 342.

נאמנות 152; נבילה 72, 214; נדה 161-175; נדר 185; נטילת ידים 1, 2, 29; ניוון שרירים 287; ניסויים 120, 220; ניתוח 37, 150, 160, 191, 203, 244, 250, 265, 277, 301, 323, 347, 356; נכרים 78, 90, 298; נשיאת כפים 26; נשים 17, 75, 211, 311.

סגולות 230, 231, 276; סוכה 147; סוכרת 122, 147, 283; סומא 6-8, 203, 212, 304, 339; סירוס 306-308; ספריי 95.

עדות 339; עדשות 51-55; עובר 39, 74, 79-81, 244, 264, 300, 346; עור 176, 200; עינים 40, 177, 232, 339; עישון 112-118; עמידה 9, 190; עננו 123; עצבנית 288; עשן 24.

פג 213, 263; פדיון הבן 194, 195, 213-218; פונדקאית 203, 218; פיגוע 76, 77; פיום קנה 266; פיצויים 319, 347; פטיכולוגיה 259, 341; פסח 89-109, 145; פצוע דכה 277, 282-284; פרה 120; פרוויקט השו"ת 242; פתולוגי 260.

צדקה 191, 192; צהבת 197, 198, 221; צילום 352; ציפורן 90; ציצית 8, 9.

קבורה 267-273; קבלה 233; קדימה 75, 76, 226, 245; קהיר 214; קופת חולים 349; קטלנית 309; קטנים 128, 154; קידוש 42; קידוש לבנה 97; קידושין 283, 312-314; קרחת 10; קריאת התורה 19, 27, 28, 126.

רגל 176, 267, 268; רוקח 100; רופאים 82-86, 152, 164, 222-227, 342, 344-348; רחיצה 208; רחם 173, 286, 298, 307; ריאות 131; ריח 23, 24, 95, 328; רעש 343; רפאנו 84; רפלוקסולוגיה 91, 92, 168, 169; רצה והחליצנו 43; רקמות 250.

שביתת רעב 354; שבר 15; שבת 37-96, 195, 203; שהחיינו 35, 36; שוטה 153, 203, 316, 325, 326, 330, 331, 351; שחיטה 145, 148; שחין 18; שיליה 224; שיניים 84, 102-104, 111, 124, 176, 179-181, 228, 348; שיתוק 13, 14, 174, 329; שכפול גנטי 299; שכר 85, 223; שליח 351; שליח ציבור 20, 21, 133; שלשול 3; שמות 25, 210, 235-237, 315; שמן דגים 62; שתן 161, 166, 170, 199-201.

תה 219; תחבושת 64, 189; תימן 230, 314; תלמוד 229; תענית 21, 105, 122-132; תפילה 1, 22, 239; תפילין 8, 10-18; תרומות ומעשרות 219; תרופות 1, 2, 30, 39, 41, 50, 65, 98-101, 104, 110, 121, 139, 145, 156, 222, 224, 229-231, 349; תשעה באב 26, 129-132.

א. תפילה, ברכות

1. נטילת ידים ותפילה לחולה. הרב יעקב טננבוים. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קעג-קפז.

כשיכול ליטול רק יד אחת יברך על נקיות ידים. יש מחמירים שלא לנגוע בתרופות לפני נטילת ידים. בשעת הדחק יכול חולה להתפלל הביננו בכל עת.

2. נטילת כדורים באמצע הלילה בלי נטילת ידיים. הרב מנשה קליין, לרב שמואל ישעיה יפה. שו"ת שבילי ציון, סי' ג, עמ' כה-כז.

יש לסמוך על הרדב"ז שאם ידיו שמורות או שמשפשף במידי דמנקי-די בכך גם בלי נטילה.

3. שתה סם המשלשל בפקודת הרופאים, אם צריך לברך אשר יצר בכל פעם שיוצא לשירותים. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, או"ח, סי' ב, עמ' ה.

לא ימתין עד שיראה לו שאינו צריך יותר, אלא יברך בכל פעם.

4. ברכת אשר יצר בזקנים שאחרי שמטילים מים צריכים להטיל עוד קצת. הרב אברהם עמרם מייזלס. שו"ת יוען אברהם, או"ח, סי' ט, עמ' נח-נט.

לא יברך אשר יצר עד שיגמור הפעם השניה.

5. חיוב מצוות בחרש שאינו שומע ואינו מדבר ולמד לדבר. הרב יוסף שלום אלישיב. קובץ תשובות, ח"א, סי' י, עמ' כ-כה.

לדעת גדולי הפוסקים נחשב כפיקח המדבר, אך אין נכון שיהיה שליח ציבור.

6. ספר הסומא, כל עניני העיוורון. ליקט וערך אריה רודריגז. ירושלים, בסיוע ובחסות בית חינוך עיוורים, תשס"ב, 404 עמ', הסכמות, הקדמות, מבוא. בתוכן: באגדה-תקופת המקרא, התנאים והאמוראים, הגאונים והראשונים, האחרונים. בהלכה-לפי סדר סימני השולחן ערוך. הופיעה מהדורה שניה.

7. הסומא בהלכה. הרב דניאל צבי פלדמן. כתונת יוסף, קפז-רח.

מכלול הלכות הסומא בספרי השו"ת והפוסקים.

8. סומא אם מברך על הטלית. הרב נסים הכהן. מעשה נסים, ח"ד, סי' ו, עמ' לד-לו.

אביו הרב אברהם מגוץ הכהן פסק שיברך.-בסי' ח עמ' לו-לט דן באיזה יד יניח תפילין מי שכל מעשיו בימין ורק הכתיבה בשמאל.

9. חולה שאינו יכול לעמוד בברכת הציצית. הרב נתן גשטטנר. שו"ת להורות נתן, חי"ב, סי' א-ג, עמ' א-ה.

רשאי לברך ולהתעטף מיושב.

10. הנחת תפילין בקרוחי ראש. הרב דוד שפרבר, לרא"י דרברמדיגר. שו"ת אפרקסתא דעניא, ח"ב, סי' ג, עמ' יב-יג.

בעל קרחת אל ימנע עצמו מהנחת תפילין מחשש שזה סימן מצורע.

11. בן איש ימיני. ליקוטי דינים ובירורים בהלכות הנוגעות לאיטר מדברי הפוסקים ומכתבים מפוסקי זמננו. הרב גדליה גולדברג. תפרח תשנ"ח, 14, קכד, 8 עמ', אירוס, שער ומבוא באנגלית. מהדורה מורחבת בתשס"ג.
12. הנחת תפילין באיטר שעושה מלאכתו בימינו וכותב בשמאלו. הרב אברהם עמרם מייזלס. ויען אברהם, או"ח, סי' ד, עמ' כא-כה.
- כיון שיש מחלוקת בפוסקים, תכריע הקבלה שיניח בשמאל כל אדם.
13. איטר יד בהנחת תפילין. הרב יוסף שלום אלישיב. קובץ תשובות, ח"א, סי' ג, עמ' יא.
- כשהרגילוהו לכתוב בימין, פסק הרב משה פיינשטיין שיניח בימין כל אדם. - בעמ' יב הורה שהמשותק בשתי ידיו יניח בשמאל.
14. הנחת תפילין במי שידו הימנית משותקת. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, או"ח, סי' ז, עמ' טו-טז.
- יניחו לו אחרים על יד ימינו, ואף בנותיו או אשתו.
15. הנחת תפילין למי שנשברה ידו. הרב מנשה יששכר. ופדויי ה' ישובון, סי' ג, עמ' 5-7.
- כשכואב לו פטור מהנחת תפילין של יד. כשאפשר בחלק העליון ליד בית השחי יניח שם. כשיש רטיה או גבס יניח עליהם בלי ברכה.
16. הנחת תפילין במי שיש לו גבס ביד שמאל. הרב יחיה טובול. שו"ת מראות ישרים, ח"א, סי' א, עמ' א-ו.
- יניח על הגבס בלי ברכת של יד, ולא על ידו הימנית.
17. הנחת תפילין לאיש על ידי אשה. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' א, עמ' א-ג.
- לכתחילה יש להחמיר שרק איש יניח לחולה, ואם אין אפשרות ואשה מנחת לו-ישתדל לסייע לה.
18. תפילין למוכה שחין העומד להתרפא, ויהיה עליו לשרוף כלי תשמישו. הרב בניהו דיין. דברי בניהו, ח"ו, סי' לב, עמ' רפז-רצד.
- יש להקל להכניס לו תפילין לבית החולים אם לא ביטל מעולם ומחלתו עשויה להכביד. ישתדל להוציא תחילה את הפרשיות, ואם לאו לפחות שגוי ישרוף התפילין.
19. חיוב מצוות בילד מפגר, ועליתו לתורה בבר מצוה. הרב אליהו בקשי דורון, לרב שלמה אזולוס. בנין אב, ח"ד, סי' ו, עמ' מד-מט.
- יש להמתין עד שגופו יגדל ויביא שתי שערות, ובינתיים יעלה לתורה רק בשבת כקטן, ובחול יעלה גדול עמו ויברכו יחד (נרשם).

20. מינוי חולים ובעלי מומים לתפקיד שליח ציבור. הרב שמואל טולידנו. צהר, י, תשס"ב, תפג-תקו.

פרטי ההלכות עם המקורות בסוגי המומים השונים.

21. שליח ציבור וכהן חולים שלא התענו בתענית ציבור. הרב נסים הכהן. מעשה נסים, ח"ד, סי' כ-כא, עמ' מז-מח.

כשאין ש"ץ אחר יוכל לקרוא להם בתורה. הכהן יצא מבית הכנסת לפני קריאת התורה.

22. אכילת חולה לפני התפילה. הרב בניהו דיין. דברי בניהו, ח"ו, סי' ז, עמ' נג-נח.

חולה וחלש שאוכלים לפני התפילה או תקיעת שופר, או כהן לפני נשיאת כפים, יקדשו תחילה, ואחרי התפילה יקדשו שוב לצאת דעת הכל.

23. ברכה במקום ריח רע שאינו מורגש רק לאיסטניס, או כשאבד לו חוש הריח. הרב יצחק שמואל שכטר, לרב אלחנן הלפרין. ישיב יצחק, ח"ה, סי' ב, עמ' ל-לז.

מותר לברך ולומר דבר שבקדושה אפילו לא ירחיק ד' אמות.

24. מתפלל שלשכנו הזקן בבית הכנסת יש ריח רע ממי רגלים. הרב יהודה סילמן. דרכי חושן, ח"א, עמ' רח.

יתרחק ממנו באופן שלא תהיה הלבנת פנים. -בעמ' ריג דן בעשן המונע ביצוע בדיקה במעבדה. -בעמ' רטו הורה להרחיק מפעל היוצר מפגעי בריאות. -בעמ' רכה-רכז מתיר לרופא לפתוח קליניקה בבנין מגורים.

25. המנהג להתפלל על החולה בשם אמו. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' כב, עמ' פב-פה, ח"ד, סי' שפה, עמ' רלד-רלו.

המנהג להזכיר את שם החולה גם בפניו, ובשם אמו דוקא.

26. נשיאת כפים לכהן בעל מום. הרב אליהו כ"ץ. באר אליהו, או"ח ח"ב, סי' לא, עמ' מד.

נפגעה ידו השמאלית ומתפקד בידו הימנית יכול לשאת את כפיו, מה גם שהיא מכוסה בטלית. -בסי' לו עמ' נא-נב בירור בנוסח מי שבירך ליולדת בת. -בסי' קו עמ' קכט הורה שחולה שאינו מתענה בתשעה באב יניח תפילין אחרי הצהרים ולא בבוקר. -בסי' קסח עמ' קמב-קמג דן באכילת חולה ביום הכיפורים.

27. קריאה בתורה דרך זכוכית ומשקפים. הרב שמואל ישעיה יפה. שבילי ציון, סי' כג, עמ' קיג-קיז.

מקורות רבים על השימוש במשקפים שאינם הפסק לגבי דינים שונים.

28. בעל קורא עם מכשיר שמיעה. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' מד, עמ' לח.

יכול לקרוא בשבת ובחול, אבל לא במועדים וכדומה מפני שאינו משמיע לאוזניו.

29. חציצה לנטילת ידים בממרח וזלין. הרב אשר מן. פינת יקרת, יח, תשנ"ח, לז-מג.

המושח לעדן בשרו ועורו אינו חוצץ, רק במשיחה עבה יותר ממה שהעור יספוג.

30. ברכה על תרופות. הרב מנשה יששכר. ופדויי ה' ישובון, סי' יא, עמ' 23-24.

על תרופה מרה לא יברך, ועל זו שיש לה טעם מתוק יברך שהכל.

31. באיזה יד יאחז שמאלי את האוכל לברך עליו. הרב אביאל חדאד. אשבח בתהלתך, סי' טז, עמ' 114-123.

שמאלי יאחז ביד ימינו שהיא שמאל כל אדם, אך אם יברך בימין כל אדם יש לו על מי לסמוך.

32. הפסק בברכות כגון בחולה שיש בו סכנה. הרב מאיר שמחה אורבך. בית אהרן וישראל, צח, תשס"ב, נה-סא.

אין צריך לברך בכל פעם, כפי שפסק המהרש"ם, ח"ו, לח.

33. אכל והקיא. הרב מנשה יששכר. ופדויי ה' ישובון, סי' יח, עמ' 36-37.

המקיא כגון אשה בתחילת הריונה לא יברכו ברכה אחרונה.

34. ברכת הגומל ביולדת. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' מב, נג, עמ' לז, מה.

הנהגות לברך לא יאחרו הברכה. בירושלים נהגו לברך ובחוץ לארץ לא, כי כיום אין היולדת נחשבת מסוכנת, או כדברי החזון איש שזו סכנה טבעית.

35. ברכת שהחיינו בכניסה לבנין מרפאה חדשה. הרב מנשה יששכר. ופדויי ה' ישובון, סי' כה, עמ' 48-49.

מכיון שזה בנין משותף השייך לציבור אפשר לברך הטוב והמיטיב.

36. אסר עליו הרופא לאכול פירות. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' יז, עמ' כז.

יכול לברך שהחיינו בשעת ראייתם גם אם לא יוכל לאכול מהם.

ב. שבת

37. ניתוח בערב שבת כשיכול להמתין לשבוע הבא. הרב אברהם עמרם מייזלס. ויען אברהם, או"ח, סי' כ, עמ' קמז-קמח.

אסור לגרום צער שיבטלו מעונג שבת כגון בריפוי שיניים, אבל יש ולרפואה מותר.

38. ביטול מנהג טבילה בערב שבת בגלל חולי. הרב מנשה יששכר. ופדויי ה' ישובון, סי' ק, עמ' 178-180.

הטובל כל ערב שבת ופעם אחת חלה, אינו צריך התרת נדרים.

39. חולה שהתחיל ברפואה מערב שבת. הרב יוסף שלום אלישיב. קובץ תשובות, ח"א, סי' מ, עמ' נח.

מותר לו להמשיך לקחתה בשבת. מותר לנענע בשבת את המדחום כדי להוריד את החום. -בסי' מא עמ' נט התיר לחלל שבת בשינוי כדי להציל עובר. -בסי' מג עמ' סב הורה שאין אשה חייבת לדור ליד בית החולים סמוך ללידתה. -בסי' צג עמ' קלג-קלה השיב בתשי"ז לרב ירוחם ורהפטיג, על מי שהרופאים אסרו לו לאכול מצה ואכל, אם יצא ידי חובת המצוה.

40. רופאים ואחיות הסובבים בעיירות לשם טיפול מניעה בעינים, ויתחילו בקהילה בשבת. הרב נסים הכהן. מעשה נסים, ח"ד, סי' לט, עמ' סו-סז.

יש כמה טעמים להתיר.

41. האם מותר לישראל לקבל עליו להיות אסטרונוט. הרב חיים ישעיה קניג, לרב גבריאל צינר. חקי חיים, ח"ו, או"ח, סי' מט, עמ' עז-עז.

יש ארבעה טעמים לאסור, ואחד מהם מפני שיצטרך ליטול תרופות ויבטל מעונג שבת.

42. יציאת תורן הצלה בין קידוש לסעודה. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' יב, עמ' נב-נו.

הפסיק התורן שעה אחרי הקידוש וחזר-יקדש שנית כדי שיהיה קידוש במקום סעודה, אלא אם כן שתה בהתחלה כשיעור.

43. זקן שראיתו לקויה ואינו יכול לקרוא מן הסידור רצה והחליצנו. הרב אליהו שלזינגר. שו"ת שואלין ודורשין, ח"ד, סי' י, עמ' נט-סז.

יכול לברך גם בלי רצה, ויאמר לפחות הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו שבת.

44. שימוש בכדורי ויאגרה בשבת. הרב יואל קטן. זכור לאברהם, תשס"ב-ג, תתקסא-תתקסג.

יש להציע לפוסקי הדור להורות שמותר לקחתם בשבת לקיום מצות עונה.

45. נוסח מי שברך. הרב שלמה שניידר. דברי שלמה, ח"ג, סי' שלד, עמ' רמג-רמד.

גם לחולנית יאמרו הנוסח לרמ"ח איבריה ושס"ה גידיה ואף על פי שיש לה יותר.

46. יציאה במכונת שמיעה במקום שאין עירוב. הרב חיים ישעיה קניג. חקי חיים, ח"ו, או"ח, סי' מג, עמ' סח-סט.

יכול לצאת בה כשאינו שומע בלעדיה, ומהודקת לאזנו או מחוברת למשקפיו.

47. יציאה בשבת בכסא גלגלים על ידי גוי במקום שאין עירוב. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, או"ח, סי' לד, עמ' נז-נח.

יש ספק ספיקא להקל כשהולך לבית כנסת לדברים שבקדושה.

48. יציאת נכה בעגלה בשבת לרשות הרבים. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' פח, עמ' עח-פ.

אין להתיר לו לצאת במקום שאין עירוב רק על ידי גוי.

49. הפעלת כסא גלגלים חשמלי לנכה באמצעות קרן אור בשבת. במראה הבזק, ח"ד, 72-73.

לפי תיאור השאלה אין להתיר, אלא רק על ידי מפסק גרמא במקרה הכרחי. כשמותר-יש להתקין שלט בולט המסביר זאת. בעמ' 74 הותר להשתמש בכסא גלגלים חשמלי המחובר למצבר מבעוד יום, כשנעשה לפי הפתרונות הטכניים כמו של מכון צומת.

50. יציאת חולה לב לרשות הרבים עם תרופות כשאוּלי יגיע לידי פיקוח נפש. הרב אברהם עמרם מייזלס. ויען אברהם, או"ח, סי' מז, עמ' שכז-שלח.

יש לו דין של חולה שיש בו סכנה ומותר, אך מוטב שיעשה בשינוי כגון תחת הכובע.

51. יציאה בעדשות בשבת. הרב שלמה שניידר. דברי שלמה, ח"ג, סי' תיז, עמ' תי-תיא.

פשוט שמותר כשמכינים היטב מערב שבת.

52. השרית עדשות מגע רכות בשבת. הרב יוסף שלום אלישיב. קובץ תשובות, ח"א, סי' כו, עמ' מ-מא.

כשרחצום מערב שבת, מותר לשרותם בשבת בחומר מיוחד.

53. הטיפול בעדשות מגע בשבת. הרבנים יונתן סיגלר ומשה שטרנבוך. אור השבת, יז, תשס"ב-ג, ה-יד.

מותר לשרותן ולנקותן בנוזל המיוחד להן כאשר הן מטופלות כראוי. מצורפת חות דעת באנגלית משני מומחים.

54. הכנסת עדשות מגע שנתקשו לנוזל בשבת כדי לרככם. הרב אברהם עמרם מייזלס, הרב פסח אליהו פלק. ויען אברהם, או"ח, סי' מה, עמ' שט-שכז.

לדעת הראשון מותר במקום צער מכיון שהעיבוד נעשה מעצמו, ולדעת השני יש בזה איסור תורה של מעבד.

55. שרית עדשות מגע ושפופם בשבת. הרב יצחק קויפמן. יבקש תורה, ח"ה, סי' יא, עמ' מא-מד.

מותר לגמרי, וכן הכריעו פוסקי זמננו. בס' יז עמ' סז-ע פסק בענין החזרת עדשות משקפים שיצאו מהמסגרת או שהשתחרר הבורג.

56. חליבה בשבת מדדיה לכלי עבור תינוקה הפג שנולד לשמונה. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, או"ח, סי' לב, עמ' נג.

מותר לחלוב בשבת לכלי, כי חלב זה הוא מזונו הטבעי, ומניעתו היא ספק סכנה.

57. אשה המצטערת מרוב חלב שבדדיה. הרב דב אהרן בריזמן. שו"ת שלמי חובה, או"ח, סי' סב, עמ' רה-רח.

יכולה להוציא לאיבוד, ויש מקום להקל גם על ידי משאבה.

58. הוצאת חלב אשה בשבת. הרב מנשה יששכר. ופדויי ה' ישובון, סי' נג, עמ' 96-99.

כשהתינוקת בבית חולים מותר לאם בבית לחלוב ידנית, או בשינוי במכשיר חשמלי בלי נורה, ותשפוך את החלב.

59. שימוש במכשיר הגברת קול בשבת לחולה שנחלש כח דיבורו. הרב יצחק שמואל שכטר, לרב אלחנן הלפרין. שו"ת ישיב יצחק, ח"ד, סי' י, עמ' פח-קג.

אין חשש איסור במכשיר זה, ובפרט לחולה אפילו אין בו סכנה, ויוצא בו ידי מצוות התלויות בדיבור.

60. מכשירי גרמא בשבת. הרב יצחק קויפמן. יבקש תורה, ח"ה, סי' א, עמ' א-יב.

מותר להשתמש בבתי חולים בכפתורי גרמא ומכשירים הפועלים בדרך זו, ואין לערער על כך ולהחמיר.

61. אב שהשליך בשבת מטבע למכונה, להוציא משקה החביב על בתו המדוכדכת אחרי לידה קשה. הרב יצחק קויפמן. יבקש תורה, ח"ה, סי' לז, עמ' קלט-קמז.

אחרונים רבים התירו כל צורכי חולה שיש בו סכנה. בסי' לח עמ' קמז-קמט דן אלו איסורי דרבנן מותרים לחולה שאין בו סכנה.

62. שתית שמן דגים בשבת. הרב דוד שפרבר. אפרקסא דעניא, ח"ב, סי' סב, עמ' קנא-קנג.

מותר לשתות שמן דגים לרפואה בשבת, מה גם כשהתחיל בחול.

63. מריחת משחה כגון וזלין על העור. הרב אברהם עמרם מייזלס. ויען אברהם, או"ח, סי' עג, עמ' תקמג-תקמז.

פעמים שאין בזה משום ממרח, כגון בתינוק למניעת דלקת.

64. הסרת רטיה בשבת כדי להניח רטיה חדשה המוכנה מאתמול. הרב יוסף ב"ר יהודה הכהן. פרי יוסף, סי' ד, עמ' ג-ה.

כאשר אין סכנת אבר-אין להחליף את התחבושת.

65. נטילת תרופה על ידי שינוי, כגון לפרר כדורים על גלידה. הרב אלעזר דוד גליק. יבקש תורה, ח"ה, סי' נז,

עמ' רלז-רלט.

מעיקר הדין עדיף להכין מערב שבת כדי שלא יהיה נראה כרפואה. -בסי' ס עמ' רמו-רמח הורה בענין ויטמינים, שבריא יכול ליטלם אם כוונתו לאכילה.

66. הזרקת זריקות בשבת. הרב צבי קושלבסקי. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קכז-קל.

מותר להזריק לתוך הוריד גם בחולה שאין בו סכנה.

67. בדיקות שנעשות על ידי קיסם או נייר בשבת. הרב יהושע נויבירט. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קכה-קכו.

דיון בהיתר הבדיקה הנעשית לקביעת רמת הסוכר או ימי הפוריות.

68. רפואה בשבת. הרבנים דוד יהודה ליבל ויליגר וצבי דנציגר. המתבתא, תשס"ב, רא-רל.

סיכומי ההלכות הנובעות מסימן שכ"ח.

69. יולדת תוך שלושה ימים שאמרה בריאה אני. הרב אליהו בקשי דורון. בנין אב, ח"ד, סי' טז, עמ' עט-פג.

ביום כיפור אל תצום, אבל בשבת תחלל רק בדבר שיש בו צורך למסוכנת (נרשם).

70. דיני מעוברת, יולדת ומפלת. הרב מרדכי גרוס. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, נג-עט.

מכלול ההלכות וההנהגות במצבים אלו.

71. חולי שאין בו סכנה בשבת. הרב עזריאל אורבך. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, כט-מה.

פסקים והוראות בסוגי המחלות והתרופות השונות.

72. חילול שבת על ידי ישראל לחולה שאין בו סכנה. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים- שביבי אש, סי' יט, עמ' עד-עז.

גם מלאכה דאורייתא מותרת על ידי שינוי. -בסי' כ עמ' עז-עח פסק שמאכילים בשבת חולה קטן בשר נבילה ולא ישחטו לו עוף. -בסי' כא עמ' עט-פא עוסק בנאמנות החולה על עצמו לענין פיקוח נפש.

73. עשית דברים שחולה שיש בו סכנה נצרך להם, אך אין סיכון במניעתם. הרב עמנואל טולידנו. ישורון, יא, תשס"ב, תשח-תשי.

הגר"ח מבריסק פסק לא כמו הביאור הלכה, ועושים הכל להוציא את החולה ממצב של סכנה.

74. טיפולים רפואיים במצבי סכנה ופיקוח נפש צפויים, וכן בעוברים. הרב אברהם שרמן. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קמח-קסב.

בירורי הלכה במצבים השונים של סכנה.

75. דיני קדימה בהצלת נפשות. הרב נתן גשטטנר, לרב שמואל אליעזר שטרן. להורות נתן, חי"ב, סי' פ-פג, עמ' פו-צא.

בהצלת איש ואשה יקדים מי שסכנתו מרובה או שבא לידי תחילה. אין קדימה לכהן או ללוי או לתלמיד חכם. אין לחלק את ההצלה לכמה בני אדם, והרואה סכנה חייב לעשות בעצמו כל מה שיוכל.

76. דיני קדימה בפיקוח נפש. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' סו, עמ' רמג-רמז.

דיני הקדימה לא נאמרו בפיגוע המוני, והטיפול אז הוא לפי מצבו הגופני של הנפגע. בסי' סז עמ' רמז-רנא מברר שחייב אדם להוציא כל ממונו להצלת נפשות, וישיר לו רק כדי חייו. הניצול חייב להחזיר לו את כל הוצאותיו כפי האפשרות. בסי' סח עמ' רנא-רנה דן אם פיקוח נפש דוחה איסור גזל ומזיק.

77. סיכון עצמי להצלת חיי אחרים. הרב אשר לנדאו. בנתיבי חסד ואמת, תשס"ב, 48-51.

בשעת פיגוע ראוי שכוחות ההצלה יכנסו לסיכון סביר כדי להציל את הפצועים.

78. חילול שבת על גוי או חילוני, וריפוי גויה כדי שתוכל להתעבר. הרב בניהו דיין. דברי בניהו, ח"ו, סי' מ, עמ' שמו-שסג.

מותר לחלל שבת על גויים וחילוניים משום איבה רבה וסכנת נפשות ליהודי העולם, וכשכוונתו להציל עצמו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. מותר בזמננו לטפל בגויה שתתעבר, כי היום אינם עובדים עבודה זרה.

79. חילול שבת להצלת עובר פחות מארבעים יום. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' פא, עמ' ע-עב.

כשמדממת מעט נהגו העם להקל, אבל בשטף דם זו סכנה לאם, ומסיעים אותה לבית החולים.

80. הצלת עובר. הרב יוסף שלמה כהן. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, רסח-רעט.

יש חיוב הצלה בעובר ואפילו בספק אך לא לחיי שעה.

81. הצלת עובר של אחד מהפסולים. הרב יוסף שלום אלישיב, לד"ר אלי יוסף שוסהיים. שרידים, כ, תשס"ב, טו-יז, כא, תשס"ג, ה-ז.

חובה להציל ולחלל שבת על כל נפש מילדי ישראל.

82. חילול שבת בפיקוח נפש, אם עדיף שיעשה על ידי שומר תורה. הרב אליהו שלזינגר. שואלין ודורשין, ח"ד, סי' לא, עמ' קכ-קכט.

רופאים או חיילים שומרי שבת אל יחליפו תורנותם בשבת עם אלו שאינם שומרי תורה ומצוות. בסי' כא עמ' קכט-קלח דן על פיקוח נפש בסכנה רוחנית.

83. כשיש שני רופאים שוים לטיפול בחולה שיש בו סכנה, אם להעדיף מחלל שבת או שומר שבת. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' יח, עמ' עא-עד.

ראוי לפנות תחילה לרופא השומר שבת כדי שלא לגרום לחילול שבת שלא לצורך.

84. רופא שאומר שאין צריך לחלל שבת כנגד רופא אחר המתיר. הרב חיים ברלין, לרב משה פרלמוטר מלודז, בתרס"ט-תר"ע. שו"ת נשמת חיים, סי' טז-יח, עמ' כד-לה.

אסור לרופא שאומר אין צריך לחלל שבת כשאפשר ע"י רופא אחר. בס"י כג עמ' מא פסק שרופא ישראל לא יעקור שן בשבת. בס"י י עמ' יט כתב ביאור בברכת רפאנו.

85. שכר שבת לרופאים. הרב חיים ישעיה קניג. שו"ת חקי חיים, ח"ו, או"ח, סי' לא, עמ' נא-נב.

ההיתר לרופאים ליטול שכר הוא בהבלעת ההוצאות שיש להם על הזריקות והכדורים.

86. חזרת רופא במכונת לביתו. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' פ, עמ' סט.

אין להתיר כשצריכים לו רק לעתים רחוקות.

87. חזרת אחיות בית חולים לביתם בשבת. הרב יוסף שלום אלישיב. בית הלל, יב, תשס"ב, טז-יז.

אין להתיר להן לחזור על ידי נכרי, מכיון שזו עבודתן בקביעות ומקבלים עליה שכר.

88. הודעה בשבת למשפחות על פציעת או הריגת יקיריהם. הרב עובדיה יוסף, לרב מרדכי פירון. בית הלל, ט, תשס"ב, כא-כו.

כשהרופא אומר שקרובי הפצוע חייבים להופיע מיד לצורך פיקוח נפש, מותר להם לנסוע גם על ידי נהג ישראל.

89. טלפון להזמנת מכונת בשבת להסעת יולדת לבית חולים. הרב נתן גשטטנר. להורות נתן, ח"ב, סי' יד-טו, עמ' יז-כ.

אל יצללו הבעל והאשה יחד, ואפילו היא טהורה.

90. לקרוא לאמבולנס בשבת. הרב לוי יצחק וייס. יבקש תורה, ח"ה, סי' נח, עמ' רמ-רמב.

יזמין אמבולנס עם נהג יהודי כשרואה שהחיפוש אחרי גוי יגרום לשיהוי או לתקלה. בס"י נט עמ' רמג-רמו דן הרב יהודה ליב רובלוב בחילול שבת על ידי גוי עבור חולה שיש בו סכנה. בס"י סב עמ' רנו-רנט הוסיף לדון על הסרת ציפורן שפירשה רובה ומצערתו.

91. חילול שבת ברפואה אלטרנטיבית בחולה שיש בו סכנה. הרב יחזקאל סלומון. זכור לאברהם, תשס"ב-ג, תתקכח-תתקלז.

המורה צריך לשקול בכל מקרה אם יש חשש שתטרף דעתו, ואם יש אפשרות להרגיעו באופן אחר.

92. רפלקסולוגיה מסז'ים והתעמלות בשבת. הרב אשר חנניה. בית הלל, יא, תשס"ב, לה-לז.

רפלקסולוגיה אסורה בשבת, במסג'ים יש להחמיר, והתעמלות מותרת אם היא שלא בכח.

93. ניקוז ביוב בשבת ובשביעית. הרב זלמן נחמיה גולדברג. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, מו-נב.

הוראת הרב שלמה זלמן אוירבך להתיר לא היתה כללית אלא לפי השאלה.

94. חילול שבת לצורך איטום וכדומה בימי מלחמה. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' פב, עמ' עב-עד.

כשיש פחד ואימה מהתקפות גזים אין לאסור לעבור על איסורי דרבנן. -בסי' פד עמ' עה הורה לומר במי שבירך לחולה שבת היא מלזעוק גם בחולה שיש בו סכנה, ודלא כחזון איש.

95. השתמשות בספריי בשבת. הרב עקיבא מנחם סופר. בית הלוי (לוינגר), א, תשס"ב, עא-עח.

מי שגופו מזיע וגורם לו ריח רע, יש מקום להקל להתיז על עצמו ריח טוב.

96. כתיבה בשבת על ידי יהודים במחלקת טיפול נמרץ. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' עט, עמ' ח-טו.

הסבר פסקו של הרב שלמה זלמן אויערבאך שלא לקרוא לגוי בחולה שיש בו סכנה.

97. חולה שאינו יכול לצאת לראות את הלבנה. הרב נסים הכהן. מעשה נסים, ח"ד, סי' נ, עמ' עג.

יכול לקדש את הלבנה כשרואה אורה נכנס לבית.

ג. מועדים

98. השימוש בתרופות בפסח. הרב אשר וייס. ישורון, י, תשס"ב, תקפח-תקצד.

מסקנות ההלכה בסוגים השונים של החולים.

99. תרופות חמץ בפסח. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' ל-לא, עמ' קז-קיג.

בתרופת חמץ גמור ישתדל להשיג אחרת שמועילה למכה זו. בסתם תרופות שנפסלו מאכילת כלב יש להקל. אסור להימנע מנטילת תרופה גם אם אינה מופיעה במדריך הכשרות, ואף לא לשנות מהתרופה הקבועה שלו.

100. נאמנות רוקח עכו"ם שאין חמץ בתרופה. הרב יצחק זקל פולק. קול התורה, נב, תשס"ב, נ-נה. עדיף לברר אצל רוקח שעיקר פרנסתו מישראל ויחשוש לאבד נאמנותו.

101. תרופת חמץ שעבר עליה הפסח. הרב יעקב אפשטיין. אמונת עתיך, 47, תשס"ב, 39-41; חבל נחלתו, ח"ב, סי' יא, עמ' 44-47.

אין צורך למכור לנכרי תרופה הומיאופתית, ומותר לבולעה לאחר הפסח.

102. אכילת דברים חמים וחריפים בפסח למי שיש לו סתימות בשיניו. הרב מנחם זכריה זילבר. פינת יקרת, י, תשנ"ז, מז-נו.

יש הרבה צדדים להקל לאכול כרגיל בפסח, אחרי ניקוי ושטיפת השיניים היטב.

103. ניקוי שיניים בערב פסח שחל בשבת. הרב מאיר ברנדסדורפר. שו"ת קנה בשם, ח"ג, סי' כח, דף כה.

מי שיש לו חורים וסתימות בשיניים וקשה לו להיזהר שלא יצא דם בניקוי, בכל זאת אל ימנע עצמו מאכילת סעודה ג' בפת וינקה שיניו בקיסם בזהירות.

104. ביעור חמץ שבין השיניים בערב פסח שחל בשבת. הרב אברהם עמרם מייזלס. וען אברהם, או"ח, סי' סד, עמ' תמא-תמב.

אם אי אפשר בלי הוצאת דם יכול לסמוך על כך שנסרח ונמאס ונחשב כמעוכל. -בסי' סה עמ' תמג-תמח פסק להקל בתרופות שיש בהן חמץ שמותר לקחתם בפסח.

105. יוצא דופן בתענית בכורים. הרב שלמה שניידר. דברי שלמה, ח"ג, סי' רנד, עמ' עה-עו.

יש לצדד במנהג כגון זה להקל שלא יתענה.

106. עשית מצוה כאשר יבוא על ידה לידי סכנה. הרב חיים וייס. נזר התורה, ב, תשס"ב, פב-פז.

ראיות שאין אדם חייב להכניס עצמו לחולי שאין בו סכנה לקיום מצוות.

107. חולה שאינו יכול לאכול מצה יבישה. הרב יצחק נתן קופרשטוק. זרע ברך, תרכה-תרכט.

יש לו שלוש אפשרויות: לאכלה שרויה, מטובלת או מפוררת.

108. חולה שאסרו לו לאכול מצה ואכל ונתרפא. הרב אברהם שמואל בנימין סופר. בית הלוי (לוינגר), א, תשס"ב, סז-ע.

דיון בספיקו של העונג יום טוב, או"ח, סי' מא, אם צריך לחזור ולאכול.

109. מי שנפל למשכב אחרי שתית ארבע כוסות. הרב דב אהרן בריזמן. שלמי חובה, או"ח, סי' עא, עמ' רלז-רלט.

יש לפוטרו משתית יין, וישתה במקומו חמר מדינה.

110. הכנת תרופה טבעונית מגבעולי חיטה ואכילתה קודם הבאת העומר. הרב יעקב אפשטיין. אמונת עתיך, 46, תשס"ב, 46-49; חבל נחלתו, ח"ב, סי' לט, עמ' 142-145.

מותר לקטוף ביד תבואה קודם ההשתבלות אע"פ שעדיין לא הגיע יום הינף, ולמצות ממנה תרופות טבעוניות. נראה שהתבואה הנקטפת חייבת בתרומות ומעשרות.

111. עקירת שן על ידי רופא נכרי ביום טוב. במראה הבזק, ח"ד, 100.

כשאין כאב שיניים אסור, כי כרוכה בזה הוצאת דם ומניעת שמחת יום טוב.

112. עישון סיגריות. הרב יוסף שלום אלישיב, בתשמ"א. קובץ תשובות, ח"א, סי' ריט, עמ' תלז.

קשה לאסור דבר שהורגלו בו רבים, אבל יש להשפיע בדרכי נועם על המעשן שיחדל למען טובת זולתו.

113. עישון ביום טוב. הרב יוסף שלום אלישיב. בית הלל, ט, תשס"ב, כז-כח.

בזמננו אין שום היתר לעשן ביום טוב.

114. עישון ביום טוב. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' קטו, עמ' קח.

לא חתם על איסור לעשן ביום טוב, מכיון שגם בחול אסור. לדעת החזון איש העישון מזיק לזכרון ולכשרון, מלבד מה שמקשה על כלי הנשימה.

115. עישון ביום טוב. הרב שלמה שניידר, לרב יעקב אמסל. דברי שלמה, ח"ג, סי' רפה, עמ' קסב-קסג.

רופאי זמננו מתריעים על הסכנה בעישון, ועל כן ראוי להימנע מלעשן ביום טוב, או למעט ככל האפשר.

116. עישון ביום טוב. הרב נפתלי הירצקא פרנקל. שו"ת אמרי בינה, סי' נח, עמ' צב.

בזמננו אין העישון שוה לכל נפש ואסור ביום טוב.

117. עישון ביום טוב בזמננו. הרב ישראל חיים קאהן. הבאר, יב, תשס"ב, מג-מד.

יש שני טעמים לאסור מדאורייתא, כי אינו שוה לכל נפש, ויש בו חשש הבערה שלא לצורך כלל.

118. חיים ללא עישון על פי התורה. הרב יחזקאל אסחייק. בני ברק תשס"ב, קנא עמ', הסכמות רבות. י"א פרקי הסברים הלכתיים ורפואיים, עם דברי גדולי ישראל ופסקי הלכה נגד העישון.

119. נטילת ויטמינים ביום טוב. הרב יוסף שלום אלישיב. הבאר, יב, תשס"ב, כט-ל.

דיון אם זה נקרא דבר השוה לכל נפש.

120. פרה שמתה ביום טוב בדיר, וכל הפרות עלולות לחלות בגללה. הרב בניהו דיין. דברי בניהו, ח"ו, סי' כב, עמ'

קלב-קלט.

פרטי ההלכות אם היתה מסוכנת לפני כן, ואם יש גוי שיוכל לחותכה ולהוציאה. דג שמת באקווריום מותר להוציא. מותר לעשות ניסויים בבעלי חיים, ועדיף באינם טהורים.

121. לקיחת תרופות ביום טוב שני של גלויות בשביל מיחוש בעלמא. הרב שלום שפירא. בית אהרן וישראל, צז, תשס"ב, סא-סב.

לא צדקו המתירים, ומותר רק לחולה שאין בו סכנה או במקצת חולי.

122. פונים קדימה (קבוצת דורשי ידיעות מעולם הדייטטיס)=סוכרת. הרב צבי הירש מייזליש. ניו יארק, ריעים מתוקים, תשס"ב, מד; 37 עמ', עם תשובות רבנים כיצד לנהוג בצומות. שער החלק האנגלי: Going Forward, Friends with Diabetes.

123. אמירת עננו בחולה שצם תענית שעות. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' קכג, קכד, עמ' קיד-קיז.

ספק אם המתענה עד חצי היום יאמר עננו. המקבל עליו תענית והוא חולה-אין הקבלה חלה.

124. חולה שהרופא מצווהו לאכול בתענית ורוצה להחמיר על עצמו. הרב נסים הכהן. מעשה נסים, ח"ד, סי' עא, עמ' סט.

יש הבדל אם כל גופו חולה או רק עיניו. -בסי' עז עמ' צג פסק למי שיש לו כאבי שינים חזקים ביום כיפור ויש חשש סכנה, שימרח באצבעו הטבולה בחומץ את השן הכואבת מבלי לבלוע דבר.

125. יום צום ותפילה שנקבע בו ינא לרפואת חולה. במראה הבזק, ח"ד, 29-31.

אין זו תענית ציבור. אל יאמרו עננו כברכה לעצמה, ואל יוציאו ספר תורה.

126. קריאת התורה בד' הצומות. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' קכז, עמ' קיח-קיט.

ראוי לא לקרוא לתורה מי שסובל ממחלה כגון לחץ דם או סוכר.

127. ארבעת הצומות לחלושים ומצטערים. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' קפח, עמ' תכב.

בירור דברי הרמ"א שתענית אסתר קלה יותר מג' הצומות.

128. בשר בתשעת הימים לקטן שלא הגיע למצוות. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, או"ח, סי' נ, עמ' פה-פז.

מותר במיוחד כשאינו בריא כל כך, וכן יולדת תוך שלושים ללידתה, וכל חולה שאין בו סכנה.

129. אכילה לצורך לקיחת תרופות מונעות בתשעה באב נדחה. במראה הבזק, ח"ד, 104.

הוראות לחולה כליות שחייב לעבור בדיקה קשה ומסוכנת.

130. תענית מינקת בתשעה באב. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' קל, עמ' קכב.

כשיש חשש רציני שיפסק החלב והתינוק לא ירצה לקבל תחליף ויסתכן-מותר לה לאכול.

131. חולה ריאות שיש בו סכנה, וטוען שאכילה ושתיה בתשעה באב וביום כיפור אינה מעלה ומורידה לבריאותו. הרב אליהו שלזינגר. שואלין ודורשין, ח"ד, סי' מג, עמ' רעט-רצג.

מותר לו לאכול ולשתות, ולפחות יאכל וישתה לשיעורין. כן הסכים גם הרב שמואל וזנר בתשובתו. -בסי' מד עמ' רצג-שא פסק, שיכול מתענה לעשות הבדלה לחולה במוצאי שבת של תשעה באב שנדחה ליום ראשון.

132. הבדלה לחולה בתשעה באב נדחה. הרב יוסף שלום אלישיב, לחתנו הרב חיים קנייבסקי. קובץ תשובות, ח"א, סי' נז, עמ' פג-פה.

יבדיל על יין, ויכול גם בחמר מדינה.

133. מינוי משותק בכסא גלגלים לשליח ציבור בימים הנוראים. הרב דב אהרן בריזמן. שלמי חובה, או"ח, סי' פט, עמ' רצ-רצג.

אין מן הראוי למנותו כש"ץ, ואם הוא מוחה יפייסוהו בכסף.

134. נטילת כדורים קלי-צום בערב יום כיפור. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, או"ח, סי' נד, עמ' צ-צא.

המצטער וסובל מהתענית יכול ליטול כדור כזה בערב יום כיפור. -בסי' נה, עמ' צב, פסק שחולה שיש בו סכנה יכול לאכול כהרגלו מבלי לערב באוכל דבר מר.

135. כדורים בערב יום כיפור להשקטת הרעבון. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' כב, עמ' לז-לט.

מותר בערב יום כיפור לקחת כדורים או טיפות להשקטת הרעב.

136. בהלכות יום כיפור. הרב דוד ב"ר יהודה כהן. משכיל לדוד, ח"ב, 96-122.

פסקי הלכות בנושאי בליעת תרופות, רחיצה וסיכה לרפואה, נעלי ספורט, תענית קטנים יולדות ומיניקות, קביעת הרופאים, יעלה ויבוא.

137. קונטרס צומא רבא, דיני חולה מעוברת יולדת ומינקת ביום הכיפורים. הרב יונתן בנימין גאלדבערגער. בתוך: נר ה', ד, תשס"ב, לט-ע.

138. הלכות לחולה ביום כיפור. הרב מנשה יששכר. ופדויי ה' ישובון, סי' עח-עט, עמ' 138-141.

הוראות כיצד ינהג החולה ביום כיפור. יולדת חלשה יכולה להקל למנות לה ג' ימים 72 שעות מעת לעת מהלידה.

139. צורכי חולה ביום כיפור. הרב אברהם עמרם מייזלס. ויען אברהם, או"ח, סי' עג, עמ' תפד-תצז.

חייב ליטול תרופות ואומר הרופא שיותר טוב ליטלם עם מעט מים, יכול לשתות עם דבר מר.

140. אכילה ושתיה לחולה ביום הכיפורים. הרב שמואל אליעזר שטרן, לרב משה שאול קליין. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' לו, עמ' קלה-קמא.

כשצריך לשתות מעט מים עם הכדור, מורים לו לשים בהם קצת מלח כדי לפגום את הטעם.

141. אם מותר לחולה הצריך לאכול ביום כיפור לעדן נפשו במאכלים ערבים. הרב יונתן בנימין גולדברגר, לרב עקיבא מנחם סופר. אבני חפץ, ח"ג, סי' מ, עמ' קנא-קנג.

מחזק דבריו בח"ב סי' כו, שאף כי עליו לאכול אבל אין לו לעדן נפשו.

142. חולה ששני רופאים אמרו לו לאכול ביום כיפור פחות מכשיעור. הרב יקותיאל יהודה הלברשטם. המקבץ, ד, תשנ"ו, יא-טז.

חולה שיש בו סכנה אינו צריך לדקדק שיאמרו לו הרופאים מתי עליו לאכול וכמה פעמים.

143. שיעור אכילת חולה ביום כיפור. הרב שלמה שניידר. דברי שלמה, ח"ג, סי' רצז, עמ' קעח-קפ.

דיון אם חולה שיש בו סכנה צריך לאכול פחות מכשיעור.

144. להאכיל בידים ביום כיפור חולה אלצהיימר. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' קנ, עמ' קמא.

מותר להאכילו מכיון שהוא שוטה שאינו יודע שהיום יום כיפור, וגם אם יסתכן לא יוכל להגיד זאת. בס"י קנב עמ' קמג-קמד התיר לבריא לאכול בפני זקן המסרב כי אינו מאמין שמותר.

145. שחיטת עוף לחולה ביום כיפור כדי שיאכל פחות מכשיעור. רבי שבתי גרמיזן. בית אהרן וישראל, צז, תשס"ב, כד-כה.

יותר טוב שיאכילוהו ממה שמזומן ואפילו יאכל הרבה בבת אחת, ממה שישחטו לו עוף אחד ויעברו על כמה איסורים. בעמ' לז-לז דן הרב ישראל וינמן אם להאכיל ביום כיפור חולה שאין בו סכנה אוכלין שנפגמו, ואם צריך הכשר לתרופות בפסח.

146. האוכל ביום הכיפורים והגיע ליתוב דעת בפחות מכשיעור כותבת. הרב עקיבא מנחם סופר. הבאר, יט, תשס"ב, מח-נב.

דיון בספיקו של שו"ת בנין שלמה, סי' מא.

147. המקדש על הפת בסוכות כשירדו גשמים. הרב אליעזר רוט. קול התורה, נא, תשס"ב, קסב-קסה.

חולה סוכרת המנוע משתית יין יקדש על הפת ויטעם כלשהו.

ד. איסור וטהרה

148. שחיטה ומילה בקרני לייזר. שאול יונתן ויינגרט. תחומין, כב, תשס"ב, 521-530.

אין לשחוט בקרני לייזר, אבל מילה אפשר רק במקום שלא ניתן למול בסכין.

149. המתת חסד לבעלי חיים הסובלים ממחלות שאינן ניתנות לריפוי. הרב אליהו כ"ץ. שו"ת באר אליהו, יו"ד, סי' ד, עמ' יד-טו.

כשצער לבהמה להמשיך לחיות אפשר להורגה, ויעשה באופן שיהיה הכי פחות צער.

150. חלב בהמה שעברה ניתוח קיסרי. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' מד, עמ' קעז-קעט.

יש להתיר לכתחילה לשתותו שכבר נתבטל ברוב.

151. ריפוי חולה שאין בו סכנה בדבר שאסור מן התורה. הרב מרדכי אמייס הכהן. גדולת מרדכי, ח"ג, סי' כה, עמ' לב-ע.

פלפול רחב אם מותר לחולה להתרפא באיסורי תורה.

152. נאמנות הרופאים באיסור והיתר. הרב חיים ברלין, לרב אברהם אהרן יודלביץ, בתר"ס. שו"ת נשמת חיים, סי' קא-קב, קנג, עמ' קסז-קסט, רנג.

הרופאים נאמנים לא רק בכללי הרפואה אלא גם על אדם פרטי בדבר שבערוה, ולא כחתם סופר בהלכות נדה.

153. מאכלות אסורות לשוטה שבבית משוגעים. הרב שלמה שניידר, לגיסו הרב נחום ברוך לסקין, בתשל"ה. דברי שלמה, ח"ג, סי' תה, עמ' שצא.

יש להשתדל ככל האפשר שלא יאכל שם מאכלים אסורים.

154. מסירת ילדים חולים להבראה במוסד שאינו יהודי. הרב דוד שפרבר. אפרקטא דעניא, ח"א, סי' קצט, עמ' תמ.

אין לשלוח ילדים חלופי המזג למוסד נכרי בו יאכילום איסורים.

155. אכילת דג טרף לצורך מניעת מחלות. במראה הבזק, ח"ד, 118.

מזון מדג קריל שיש לו סגולות רפואיות, אסור לתת לחולה שאין בו סכנה ולבריאים, ואי אפשר לתת לו הכשר.

156. תרופות שעירבו בהן גליצרין. דניאל שטיין. בית יצחק, לד, תשס"ב, 764-774.
- לחולה שאין בו סכנה מותר לשתות את התרופות מפני שנפגמו קצת, ויש לצדד להקל גם במי שיש לו רק מיחוש בעלמא.
157. היתר דבש מלכות. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' קפח, עמ' קפ-קפב.
- לדעת הרבה רופאים יש בו סגולות נפלאות לחולשה לדכאון ולזקנה, אך מכיון שזה לא הוכח ויש בו איסור של יוצא משרץ, על כן יש להקל רק לחולה והוחזק שזהו המועיל לרפואתו.
158. שאלות כשרות בפיתוח מזון בהנדסה גנטית. הרב אליהו בקשי דורון. בנין אב, ח"ד, סי' מג, עמ' קצז-רד. סקירת השאלות המתעוררות בצמחים ובבעלי חיים.
159. מחיקת השם בכתובת קעקע. הרב אליהו בקשי-דורון. אור תורה, תיא, תשס"ב, רפח-רצה; תחומין, כב, תשס"ב, 387-397.
- אפשר להסיר את הכתובת בקרני לייזר, מבלי להזדקק לקילוף העור בניתוח.
160. הסרת כתובת קעקע. הרב יוסף מוגרבי. זכור לאברהם, תשס"ב-ג, תתו-תתי. יזדרז להסיר ממנו הכתובת בניתוח פלסטי ולא במגהץ חם.
161. הרגיש כאב בהטלת מי רגלים ומצא דם מסביב. הרב מרדכי אמייס הכהן. גדולת מרדכי, ח"ג, סי' טז, עמ' יג. בירור אם תולים בכאב כמו במכה, או שמא לא קינח היטב אחרי התשיש.
162. הרגילה לכאב ראש בזמן הוסת. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"ג, סי' קסא, עמ' מח-נא. הצטננה שלא בזמן הוסת, הרגישה כאב ראש ובבדיקה נמצאת טהורה, שימשה עם בעלה ובבוקר מצאה דם-אינה צריכה כפרה אלא לחומרא.
163. פרישה סמוך לוסת כשנוטלת כדורים העוצרים. הרב מאיר ברנדסדורפר, לרב אברהם יצחק הופמן. קנה בשם, ח"ג, סי' נז-נט, דף נה-נט.
- כשאסור מן הדין אין להקל לסמוך על הכדורים. אפשר להקל רק בזמנים האסורים מחמת חומרה, ומותרים ביחוד גם בלי שומר.
164. טיפולים ברופאים להסדרת הוסת. הרב מאיר ברנדסדורפר. קנה בשם, ח"ג, סי' נב, דף נ-נא. מותר ללכת לטיפול אצל רופא מכיון שבמלאכתו הוא עוסק, ויזהרו משחוק וקלות ראש.

165. אשה שאינה יכולה להכניס מוך דחוק כל בין השמשות בגלל הכאבים. הרב חנן לוי. שבילי הלכה, תשנ"ט, סי' מח, עמ' קטז-קיט.

יכולה לנקות עצמה היטב בחורים ובסדקים, וגם המחמירים יודו בנידון שלה שדי בזה.

166. הסובלת מדלקת בכיס השתן וראתה דם בשתן בכאבים עזים. הרב מאיר ברנדסדורפר. קנה בשם, ח"ג, סי' סח, דף סז-סח:

אין אנו בקיאים היום בבדיקות אם זו דם מכה, ואין לטהרה רק בספירת ז' נקיים וטבילה.

167. ראתה דם על עד הפסק טהרה. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב סיני אדלר, בתשל"א. קובץ תשובות, ח"א, סי' קצח, עמ' שעה.

אין להתיר כשעד הפסק טהרה מלוכלך בדם, והרופא אמר שיכול לקבוע כי זה בא ממכתה.

168. בדיקה אחרי טיפול רפלקסולוגי. הרב אליהו שלזינגר, לרב אברהם יצחק הופמן. שואלין ודורשיין, ח"ד, סי' עג, עמ' תקא-תקו.

לכאורה צריכה לבדוק עצמה רק בחודש הראשון כדי לראות אם היא בחזקת טהרה, אבל בתשובת הרב שמואל וזנר מצדיק את דעת הרבנים שפסקו שצריכה לבדוק תמיד אחרי הטיפול. בס"י עד עמ' תקז-תקי השיב לו אם ניתן להבחין בין דם נדה לדם מכה.

169. טיפולי מסז' ורפלקסולוגיה לנשים הגורמים להזלת דם. הרב מאיר ברנדסדורפר, לרב אברהם יצחק הופמן. קנה בשם, ח"ג, סי' עא, דף סט-ע:

אין למנוע נשים מטיפולים אלו, ובלבד שיבדקו אחר כך אם ראו דם.

170. חולת כליות שמצאה צבע אדום במי רגליה. הרב בניהו דיין. דברי בניהו, ח"ו, סי' לא, עמ' רפו.

תיבדק על ידי אחות אם רחמה נקי או שתבצע בדיקת מעבדה, ואז תוכל לפנות למורה הוראה כדי שיטהרה.

171. פתיחת הקבר במסולקת דמים. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' מז, עמ' קפט-קצג.

לכתחילה ראוי להחמיר בפתיחת הקבר של זקנה, ורק בשיעור קטן של פחות מאצבע אפשר לסמוך על המקילים.

172. מנהג יולדת להמתין מ"א לזכר ופ"א לנקבה לטהרתה. הרב שלמה יהודה ליב אליעזרוב, בחתימת חברי בית הדין בטבריה. שאילת שלמה, סי' לח, עמ' קטו-קיח.

יש לבטל המנהג בכותיים שבגרזיה, וילמדו את הנשים לספור שבעה נקיים.

173. ספירת שבעה נקיים באשה שהוציאו הרופאים את רחמה. הרב יונתן בנימין גולדברגר, לרב חיים ליב כ"ץ. אבני חפץ, ח"ג, סי' נה, עמ' קפז-קצ. הוצא רחמה אחרי שהתחילה לספור, צריכה להשלים את ימי מנינה.

174. האם מותר לנדה לשמש את בעלה החולה. הרב יוסף שלום אלישיב. קובץ תשובות, ח"א, סי' פז, עמ' קכה-קכו.

יכולה לשמשו בכפפות, במיוחד כשלקה בשיתוק.

175. טיפול רפואי של בני הזוג זה בזה כשהאשה נדה. הרב יואל רבינוביץ. מישרים, א, תשס"ב, 189-202.

בירור ההלכה ממקורותיה עד פסיקת האחרונים.

176. חציצה בטבילה. הרב יוסף שלום אלישיב. קובץ תשובות, ח"א, סי' פח-צ, עמ' קכו-קכט.

תפירות מהודקות בעור שאחורי ראשה הן חציצה. ההולכת בקביעות עם רצועות הכרוכות ברגלה לא תטבול עמהן. בשעת הצורך אפשר לסמוך להקל בסתימה זמנית בשן.

177. חציצה בטבילה. הרב אליהו כ"ץ. באר אליהו, יו"ד, סי' מז-מח, עמ' פה-פו.

פסיקה על כתובת קעקע או עין של זכוכית. בס"י נ עמ' פו-פז התיר לבעלת מום ביישנית לטבול שלא בפני הבלנית.

178. חציצה בחוט תפירה של רופאים הנמס מאליו. הרב מאיר ברנדסדורפר. קנה בשם, ח"ג, סי' עד, דף עא: עב.

חולק על ספר בדי השלחן שמקיל, וסובר שיש להחמיר בזה שהוא חציצה.

179. חציצה בשינים על ידי חיפוי פלסטיק. הרב ישראל דב הברשטם. פינת יקרת, יא, תשנ"ז, לא-לז, יח, לג-לו. הרבנים שמואל וזנר ונתן גשטטנר. יב, יב-כא. הרב יואל אהרן דב דרזדנר. עב-עד.

יתכן שציפוי כזה שמחדשים אותו כל שנתיים אינו מותר כמו פלומבה ויש בו חציצה. רובם מתירים.

180. חציצה בטבילה בפלסטיק שקוף שמחפים בו את השיניים. הרב נתן גשטטנר, לרב ישראל דב הברשטם. להורות נתן, חי"ב, סי' סט-עז, עמ' עה-פד.

אינו חציצה מכיון שמבטלו שם לעולם, וגם מפני שנעשה לנוי.

181. חציצה בסתימות זמניות בשיניים. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' קצו, עמ' תלה-תלח.

היה מקום לצדד להקל כשסותמים בגבס או בצמר גפן לפני קביעת הסתימה הסופית.

182. טבילה באשה שיש לה פצע עמוק באוזנה. הרב יחיה טובול. מראות ישרים, ח"א, סי' טז, עמ' קנז-קסג.

בנסיבות הענין תתחוב צמר גפן עמוק לאוזנה ואינו חוצץ.

183. טבילת אשה שיש עליה גבס. הרב יעקב דהאן. שו"ת דברות יעקב, ח"ב, סי' נו, עמ' ר-רד.

הגבס רק על מיעוט הגוף ומעונינת שישאר עד שישירוהו, לכן אינו חוצץ ויכולה לטבול עמו.

184. חציצת גבס לענין טבילה. הרב אליהו שלזינגר, לרב יצחק פרץ. שואלין ודורשין, ח"ד, סי' עה, עמ' תקיא.

אין להתיר לטבול עד שיוסר הגבס, ובשעת הדחק צריך שאלת חכם.

ה. נדרים, צדקה, מילה

185. נדרה במחלתה את תכשיטיה למצות תלמוד תורה. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' קפג, עמ' תטז-תיח.

אפשר להתיר לה לשלם בזה שכר לימוד של יתום, ותתן קצת גם לחברת תלמוד תורה.

186. חן משה. ליקוט מסודר בעניני טיפול רפואי וחבלה בהורים, מתוך כמאה וחמישים ספרים, עם מפתחות ומסקנות. אברהם יעקב גולדמיניץ. ירושלים תשס"ב, הסכמות, מבוא. בסופו:

קונטרס ח"י רפואה, ליקוט הלכות לעוסקים בהצלת נפשות. דיני חולה ורופא. 24, ר עמ'.

187. חבלה באב ואם לצורך רפואה. הרב אברהם יעקב גולדמיניץ. זכור לאברהם, תשס"ב-ג, תרסה- תרסח.

מותר לטפל בהם לרפואה כשאין אחר.

188. טיפול רפואי בהורים במקום חשש חבלה. הרב נפתלי הירצקא פרנקל, לרב אברהם יעקב גולדמיניץ. אמרי בינה, סי' ק, עמ' קעג-קעד.

כשאין אחר יכול הבן לטפל באביו.

189. אם מותר לבן לחבוש תחבושת לאביו. הרב זאב פלדמן. בית אהרן וישראל, קב, תשס"ב, נז-ס.

יש אופנים שמותר לבן לחבוש, ובמיוחד כשאין אחר.

190. קימה מפני שיבה. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, יו"ד, סי' יג, עמ' רצב.

לפי ההלכה יש לקום מפני זקן בן שבעים ומעלה, אף כי לפי הקבלה הגיל הוא ששים.

191. צדקה שנאספה עבור ניתוח לחולה ומת. הרב יעקב אפשטיין. חבל נחלתו, ח"ב, סי' לז, עמ' 134-139.

יחליטו הגבאים עם הרב שהכסף שאוספים יהיה לצורכי משפחתו העניה.

192. אספו כסף לחולה ונפטר. הרב גדעון בן משה. חדשי ישראל, 13, תש"ס, ג-יד.

פרטי ההלכות מתי יחזירו לתורמים או יתנו לחולים אחרים.

193. אוצר הברית, אנציקלופדיה לענייני מילה. חלק ג. הרב יוסף דוד וייסברג. ירושלים, מכון תורת הברית, תשס"ב, תקצד עמ'.

י"ט פרקים בד' שערים הכוללים הדרכה רפואית והלכתית מלאה במכלול האספקטים הרפואיים, עם רקע מדעי מקצועי מפורט בציון המקורות.

Otsar Habris, Encyclopedia of the laws and customs of Bris Milah and Pidyon Haben. 194
Rabbi Joseph David Weisberg. Brooklyn, Hamoer, 2002.

195. זמן הלידה למילה בשבת ופדיון הבן. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רמד, עמ' רמט-רנ.

כשיצאה הפדחת לפני הניתוח הקיסרי ספק אם יחללו שבת למילתו ואם חייב בפדיון, ויפדוהו בלי ברכה.

196. מילת תינוק חולה, והרופאים אומרים שיכולים למולו. הרב יוסף דוד קליין, לרב יעקב יצחק ניימן. אור ישראל, כז, תשס"ב, כה-כח.

יש להמתין עד שיגדל ויתחזק ויראו מה מצב בריאותו.

197. המתנת ז' ימים לתינוק כשסרה ממנו הצהבת. הרב נפתלי הירצקא פרנקל, לרב אברהם הכהן. אמרי בינה, סי' קב, עמ' קעה-קעו.

רק בחולי כל הגוף ממתנים ז' ימים, אך יש צהבת שאפשר למול אחריה מיד.

198. מילה שנדחתה בגלל צהבת, ורצים לדחותה עוד עד בוא הסבא והסבתא. במראה הבזק, ח"ד, 150.

גם מילה שלא בזמנה יש לקיים בזריזות, ולא לאחר לכהבוד הקרובים.

199. מילת תינוק שנולד כשנקב השתן שלו אינו בראש העטרה (הייפוספידיאס). הרב דוד שור. המאור, שפז, תשס"ב, 16-26.

הוראות כיצד לנהוג באופנים השונים של תופעה זו.

200. מילת תינוק שנולד עם הייפוספידיאס. הרב מאיר ברנדסדורפר, לרב אברהם קאהן. קנה בשם, ח"ג, סי' פו, דף פה-פו.

ימול כעת התינוק כהלכה, והרופאים שרוצים לנתח כשיגדל הוא רק ליופי, וימצאו עור במקום אחר.

201. מילה כשהתינוק סובל אפיספיציס (הנקב בצד). הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רכז, עמ' רכא.

אפשר לברך כשמוהל מומחה מבצע הברית כראוי ללא נזק.

202. משקל תינוק למולו. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"ג, סי' קפה, מע' קיד.

לפי התורה אין מקום להקפדת הרופאים שלא למול מי שפחות מארבעה ק"ג-בסי' קפז-קפח עמ' קטז-קיח אינו מסכים להצעות לעשות לתינוק הרדמה מקומית כדי שלא ירגיש צער.

203. מילה דוחה שבת. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' כ, עמ' לא-לד.

מלים ילד סומא בשבת. אין מלים הנולד בניתוח קיסרי וכן של פונדקאית. נחלקו פוסקי זמננו במילת ילד שוטה, חרש ומונגולואיד.

204. מילת ילדי מבחנה בשבת. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רכב, עמ' רטו-ריז.

אין למול בשבת ילדי מבחנה.

205. הרדמה בברית מילה. הרב פרופ' אברהם שטיינברג. תחומין, כב, תשס"ב, 427-442.

סקירת העמדות הרפואיות וההלכתיות, עם מכתבי רבנים.

206. מילה בהרדמה מקומית. הרב מאיר ברנסדורפר. הבאר, טו, תשס"ב, לד-לו.

אין להקל ולשנות מהמקובל, אלא אם כן עולים מבוגרים מרוסיה וכדומה.

207. מילה בהרדמה. הרב מאיר ברנסדורפר, לרב אברהם יהודה היילפרין. קנה בשם, ח"ג, סי' פז, דף פו:-פז.

אין למול תינוק בהרדמת אבר, ורק במבוגרים יש חשש סכנה.

208. מציצה ורחיצה בחמין לאחר ברית המילה. הרב ד"ר מרדכי הלפרין. שנה בשנה, תשס"ב, 83-104; בית הלל, כ, תשס"ד, קב-קיד.

בירור הסיבה הרפואית לחשיבות המציצה והרחיצה בחמין.

209. מציצה בפה. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב מנשה קליין, בתשמ"ח. קובץ תשובות, ח"א, סי' קב, עמ' קמה-קמו.

מוהלי ירושלים אינם חוששים מהידבקות באיידס ומוצצים בפה. רק אצל אלו שאולי נגועים במחלה זו משתמשים בשפופרת.

210. קריאת שם אחר מדוכא ביסורים. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' קא, עמ' רנד-רנח.

ראוי להימנע מכך מפני שהשם גורם.

211. רופאה שרוצה להיות מוהללת. הרב אליהו כ"ץ. באר אליהו, יו"ד, סי' קא, עמ' קמג.

אין להתיר לה למול גם אם המילה תידחה בשל כך.

212. גרות בסומא ופטורו במצוות. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רל, עמ' רלב-רלד.

לא צדק האומר שאין לגייר סומא כי לא שייכת אצלו קבלת מצוות.

213. בהלכות פדיון הבן. הרב אליהו כ"ץ. באר אליהו, יו"ד, סי' קסא-קסג, עמ' רכז-רכח.

חרש-אילם יפדה את בנו. יש לפדות תינוק מבחנה. יש לפדות פג בזמנו גם אם טרם נימול.

214. בכור שנולד על ידי מלקחים. הרב עובדיה יוסף, לרב ברוך רקובר. יביע אומר, ח"ט, יו"ד, סי' כו, עמ' שכ-שכב.

יש להורות כדברי פוסקים רבים שחייב בפדיון בברכה. -בסי' כז עמ' שכב-שכה דן בהסרת הכשרות מבית החולים היהודי בקהיר בו מאכילים נבילות וטריפות.

215. פדיון הבן למי שנולד על ידי מלקחים. הרב שלמה שניידר. דברי שלמה, ח"ג, סי' שכב, עמ' רכה.

רשימה מפורטת של אחרונים הדנים בשאלה זו.

216. פדיון הבן כשנולד אחרי הפלה ל"ח יום מראיתה הקודמת. הרב מאיר ברנדסדורפר. קנה בשם, ח"ג, סי' צה, דף צו.

תלוי אם זו היתה הפלה טבעית או גרידה על ידי רופאים, ויפדה בלי ברכה.

217. פדיון הבן כשהוא באינקובטור. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רמג, עמ' רמח-רמט.

יפדוהו שלושים יום לאחר שיצא מהאינקובטור ולא בזמנו בעודנו שם, אף כי לדעת הרופאים ודאי יחיה.

218. פדיון הבן לילד שנולד לאם פונדקאית. הרב לוי יצחק הלפרין. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, צא-קה.

פרטי ההלכות לפי השיטות השונות מתי חייב בפדיון.

219. הפרשת תרומות ומעשרות מסוגי תה שונים. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רנ, עמ' רנח.

תבלין הנאכלים לרפואה אינם נעשים בכך אוכל. עלים שנפוץ השימוש בהם כי טוענים שהם טובים לבריאות, ראוי להפריש מהם לחומר בלי ברכה, ולא כהפוסקים לפטור כי אינם אלא לטעם בלבד.

ו. רפואה, השתלות

220. ניסויים רפואיים בבעלי חיים. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' לב, עמ' נז-ס.

אין איסור צער בעלי חיים בניסויים רפואיים לצורך האדם, ואפילו לא ממידת חסידות.

221. העמדת יונים על הטבור לשאוב את מחלת הצהבת. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, יו"ד, סי' לב, עמ' שלב-שלג.

מותר לעשות כן, כי לצורך רפואת אדם אין לחוש לצער בעלי חיים.

222. רופא ורפואות בהלכה. הרב יוסף צבי אדלר. פעמי יעקב, מט, תשס"ב, קכה-קלו.

פסקי הלכות עם הערות ומקורות.

223. גדרי חי"ך קודמין לח"י חברך. הרב אורי יונגרייז. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קפח-רסז.

דיון בחיוב לרפא ונטילת שכר על כך.

224. טיפול בחולה בזמן אכילה ומנוחה. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב יעקב יהודה פלק, בתשי"ז. קובץ תשובות, ח"א, סי' קכד, עמ' קעח-קפב.

רשאי הרופא לא לקבל חולה שענינו אינו דחוף ויש עוד רופאים בסביבה. -בסי' קכה השיב לר' יוסף כהן שיש לקבור שיליות אחרי הפלות, ואין לעשות מהן תרופות.

225. רפואה מתקדמת באור ההלכה. הרב לוי יצחק הלפרין. קובץ הציונות הדתית, תשס"ב, 439-434.

הגדרות מה נכלל ברפואה, ומה נקרא יצירה חדשה.

226. קדימויות בטיפול רפואי. הרב פרופ' אברהם שטיינברג. תורה שבעל-פה, מג, תשס"ב, קט-קכה.

סקירת ההיבטים ההלכתיים של קדימה ברפואה והשלכותיה למעשה.

227. מפתח מוער למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת ובכתבי עת תורניים בשנת תשנ"ז. הרב מאיר וונדר. אסיא, סט-ע, תשס"ב, 174-212.

8 פרקים, 53 מקורות, 243 ערכים.

228. רפואת שיניים לאור ההלכה. ד"ר אבי זיני. ירושלים, דפוס לאור, תשס"ב, 151 עמ', הקדמה, שער נוסף באנגלית. מכתב ברכה מהרב אביגדור נבנצאל שעבר על מז הפרקים, בהם לקט מדברי הפוסקים.

229. השימוש ברפואות שבתלמוד. הרב הראל קצין. זכור לאברהם, תשס"ב-ג, תתקסד-תתקסט.

היו נהוגות בעבר, ואינן לשימוש בזמננו.

230. אמת ואמונה. חשיפת מקורותיהם של רפואות וסגולות המצויים בכתבי יד מתימן, עם ביאור מקיף מראש

אמנה, לבאר תוכנם וענייניהם, אופן פעולתם ומעשיהם, על דרך הפשט, הסוד וההלכה, ולקרוב אל השכל האנושי דרכי פעולותיהם. הרב יוסף צובירי. ירושלים, שתילי זיתים, תשס"ב, 26, קעח עמ', מפתח, מבואות.

231. סגולות תרופות ומזלות, לבעיות באיברי הגוף, למחלות ותופעות, ועוד. הרב שלמה אלירם (אמסלם). ירושלים תשס"ב, 10, 150 עמ'.

232. והסיר ה' ממך כל חולי. כחה העצום של העין הן לטוב הן לרע. ראובן עקיבא. ירושלים, נתיבות, (תשס"ב), ב, לד עמ'.

233. רפואות הקבלה, מדריך מעשי לרפא כל חולי בשיטות קבליסטיות. רפאל בן ידידיה. הוד השרון, אסטרולוג, תשס"ב, 128 עמ', בסדר א"ב.

234. בעיני חולים. הרב אליהו כ"ץ. באר אליהו, יו"ד, סי' קעו-קעח, עמ' רמה-רמח.

ביקור חולים קודם להכנסת כלה. אין ללחוץ על חולה להסכים לכריתת אבר להצלתו. המתת חסד אסורה, אבל פעמים שאין לחבר את החולה למכונת החייאה.

235. שינוי שמו של אדם. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' לה, עמ' קלב-קלה.

אין למהר לשנות שם, רק במקום חולי של סכנה ונעשה כדת.

236. החלפת או הוספת שם לחולה. במראה הבזק, ח"ד, 44-45.

סדר הוספת שם חדש שיבוא ראשון, ויש להחזיק בו גם כשיתרפא, כשנעשה על פי גדול בתורה ובקבלה.

237. הוסיפו שם לחולה בעת מחלה. הרב יצחק זילברשטיין. עלינו לשבח, ח"א, סי' מב, מד, עמ' תרי-תריב.

בתפילה על אם חולה או בעליה לתורה יזכירו את השם הנוסף רק אם הועיל ולפעמים משתמשים בו. הוסיפו שם לאשה אין צורך לשנות את כתובתה.

238. ביקור חולים בטלפון, וכשחולה במחלה מדבקת. הרב שלמה שניידר. דברי שלמה, ח"ג, סי' ת, עמ' שעז-שעח, תמט.

אינו צריך להכניס עצמו לסכנה כשמבקר, ויכול בטלפון או בכתב.

239. תפילה על חולה מסוכן. הרב שמואל אליעזר שטרן. קובץ בירורים-שביבי אש, סי' ד, עמ' יד-יט.

אין להתפלל על חולה שימות אלא שיתרפא, או שהקב"ה ישים קץ לסבלו.

240. הרגעת יסורי חולה באמצעות תרופה המקצרת חייו. הרב יצחק זילברשטיין. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קיא-קטו.

ביאור תשובת הרב שלמה זלמן אויערבאך להתיר לזלף מורפיום להקל מהיסורים.

241. איכות חיים וטיפול בחולה גריאטרי. הרב יעקב וינר. בית הלל, ט, תשס"ב, סא-סג.

אין למנוע טיפול נחוץ בחולים זקנים, גם אם כתוצאה מכך יימנע טיפול מחולה צעיר.

242. דו"ח הוועדה הציבורית והצעת החוק לענין החולה הנוטה למות. פרופ' אברהם שטינברג. אסיא, סט-ע, תשס"ב, 5-58.

סקירה על פרוייקט השו"ת הבינלאומי לרפואה והלכה, ועל כהן הרוצה ללמוד רפואה. הרב מרדכי הלפרין. 59-63.

243. הצלת חולה מסוכן. הרב שלמה שניידר, לרב שמחה עלברג, בתשל"ד. דברי שלמה, ח"ג, סי' שכח, עמ' רלב-רלה.

חייבים להציל אפילו חולה שאינו יכול לסבול את יסוריו וקץ בחייו.

244. ניתוח מעוברת שמתה. הרב שלמה שניידר, לאביו. דברי שלמה, ח"ג, סי' שסב, עמ' רצו-רצט.

רופא ששומע במכשיר כי העובר חי, מותר ואף חייב לנתח בכבוד את האם כדי להציל את העובר.

245. דחית נפש מפני נפש במכשירים וטיפולים רפואיים. הרב משה אליעזר וכטפוגל. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קסח-קעב.

דיון על קדימה רפואית כשמספר המכשירים מוגבל ואינו מספיק לכולם.

246. לקיחת דגימות דם מקופת חולים לצורך בדיקות אחרות. הרב מנחם מנדל שפרן. בית הלל, יב, תשס"ב, מו-מז.

חברת תרופות העורכת מחקר על סוגי דם של אוכלוסיות שונות, יש כאן צדדים לאסור בגלל החששות מהפרת הפרטיות או שירבו בלקיחת דם בגלל המחקר, אבל אם יש בזה טובת הציבור ראוי לעוזרם.

247. קביעת רגע המות לענין השתלות והנשמה מלאכותית בחול ובשבת. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רסח, עמ' רצא-רצג.

בירורים אם המות תלוי בהפסקת הנשימה או הפסקת פעילות המוח.

248. גבול החיים לפי ההלכה. הרב שלמה גורן. קובץ הציונות הדתית, תשס"ב, 427-433.

שלושת התנאים לביצוע השתלות.

249. קביעת המות לפי ההלכה במקרים רגילים ובמקרים חריגים. הרב שמעון שטרן. עטרת שלמה, ז, תשס"ב,

רפ-רפד.

כללי הקביעה במקרים של חבלה, או כאשר גזע המוח נשאר שלם.

250. רקמות אדם כמקור לחומרי מרפא קדומים: בין רפואה להלכה. הרב ד"ר אברהם אופיר שמש. אסיא, סט-ע, תשס"ב, 140-155.

קדמה סקירה משפטית של עו"ד יואל ליפשיץ: ניתוחים בגופות אדם ושימוש בחלקי גופות לצרכי מחקר, 131-139.

251. השתלת לב מלאכותי בבני אדם. הרב עדי כהן. בית הלל, יא, תשס"ב, ע-עב.

רשאי חולה יהודי להשתתף בניסוי העשוי להאריך את ימיו, ואם יכול ימתין עד שיהיו הצלחות באחוזים גבוהים יותר.

252. אם מותר לחולה לקבל השתלת לב. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב שרגא פייבל כהן, בתשנ"ב. קובץ תשובות, ח"א, סי' ריח, עמ' תלה-תלו.

החולה אינו עושה את הפעולה בעצמו, ולכן יכול לסמוך על הרוב ומותר.

253. חובת האדם להציל נפשות על ידי תרומת דם או מח עצמות. הרב אליהו שלזינגר. שואלין ודורשין, ח"ד, סי' צה, עמ' תרנ-תרס.

מצוה וחובה להציל חבירו כשאין הדבר כרוך בויתור על אחד מאיבריו. אי אפשר לכפות זאת, אלא אם כן זו תהיה תקנת הקהל.

254. תרומת כליה להצלת חולה מסכנה ודאית. הרב עובדיה יוסף. תורה שבעל-פה, מג, תשס"ב, יא-לא; יביע אומר, ח"ט, חו"מ, סי' יב, עמ' תמה-תנ.

יש להתיר לבריא לתרום כליה אחת ומצוה עושה, מכיון שלדברי הרופאים הסיכון שלו הוא מיזערי.

255. תרומת כליה להשתלה. הרב שמואל וזנר. מוריה, רפא-רפב, תשס"ב, קטו-קטז.

סיכומים להלכה אם לעודד קרובים לתרום כליה אף כי בודאי חסד עשו.

256. חולה כליות הזקוק להשתלה, וכל אחד מארבעת בניו מתנדב. הרב נתן גשטטנר. להורות נתן, ח"ב, סי' עח, עמ' פד-פו.

מידת חסידות לתרום, ולאח הגדול זכות הקדימה.

257. הסחר באיברים. הרב שמואל רבינוביץ. בנתיבי חסד ואמת, תשס"ב, 28-30.

אין לאסור את המכירה, אבל יש להקים ועדה שתקבע את הכללים.

258. מכירת איברים. מיכאל יוגודה. שנה בשנה, תשס"ב, 119-127.

פוסקי זמננו פסקו להתיר את המכירה להשתלה כל עוד אין תקנות בדבר.

259. יחס ההלכה לצער פסיכולוגי. הרב גדעון וייצמן. קובץ הציונות הדתית, תשס"ב, 440-445.

בשלושה מקורות רואים שמקילים בהלכה במקום צער פסיכולוגי.

260. כניסת אנשי זק"א והצלה בכנופיה לחדר טהרה או למכון הפתולוגי. הרב יצחק שמואל שכטר, לרב אברהם יוסף שורץ. ישיב יצחק, ח"ד, סי' כג, עמ' קפז-קצז.

לכתחילה אין להתיר להיכנס ללמוד ממת ישראל, ועדיף ללמוד בראית מת נכרי או קלטת וידיאו.

261. כניסת כהן לבית חולים. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רסא, עמ' רפ.

ראוי לכהן להימנע מלהיכנס לבית חולים גדול שמצויים בו גוססים יהודים, ואפשר להקל רק בבית חולים של נכרים.

262. האם מותר לכהן ללמוד רפואה. הרב שלמה גורן. אסיא, סט-ע, תשס"ב, 65-84. איסור לימוד רפואה לכהנים. הרב לוי יצחק הלפרין. 85-105. האמנם יש פתרון הלכתי לכהנים באמצעות חרב כחלל. הרב ברוך ברקוביץ. 106-130.

דיונים אם אפשר להתיר לכהן להיטמא למת על ידי ענידת טבעת או צמיד ממתכת.

263. בעיני טומאת כהנים. הרב אליהו כ"ץ. באר אליהו, יו"ד, סי' קצט-רד, עמ' רעו-רפו.

הצעה לפתרון בעית טומאת הכהנים בבית חולים סורוקה. אשת כהן מעוברת יכולה להיכנס לבית החולים, ועדיף שלא תעשה בדיקת אולטרה סאונד לראות אם העובר זכר. יכול כהן לעבור קורס עזרה ראשונה, אך אל יתנדב אחר כך לטיפול במתים. אין להתאבל על נפלים פגים.

264. כניסת אשת כהן לבית חולים כשראו הרופאים באולטרה סאונד שהעובר זכר. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רסד, עמ' רפג-רפה.

יש להיזהר משנגמרה צורתו ואינו צריך עוד לאמו.

265. חיבור אבר לכהן בניתוח. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רסב, עמ' רפא-רפב.

כשמנתקים האבר לגמרי יש טומאת אבר מן החי, והצדדים להקל הם כשהמנתח בהרדמה מלאה יהיה מומחה עכו"ם.

266. תירגול פיום קנה על גופות נפטרים. הרב אליהו בקשי דורון, לרב יעקב רוז'ה. בנין אב, ח"ד, סי' סו, עמ' רצט-שד.

מותר בהסכמת המשפחה על גופות המנותחות בלאו הכי, ורק על ידי רופאים צבאיים.

267. קבורת רגל שנקטעה מחמת חולי. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"ג, סי' רכג, עמ' רג.

יטמינו את הרגל עד שהחולה יבריא ואז יקברה.

268. קטעו הרופאים את רגלו ונקברה, אם מותר כשמת להוציאה לקבורה עמו. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, יו"ד, סי' לה, עמ' שלה-שלו.

אחרי בקשת מחילה מהנפטר, יפתחו את קברו ויניחו את האבר על הלבנים שמעל גופו.

269. קבורה באבר או בשר מן החי. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רסט, עמ' רצג.

עבר ניתוח שמת בו והאבר או הבשר לפנינו בשעת קבורה, מצוה לכתחילה לקבורו שלם בצירוף איבריו.

270. בעיני קבורה. הרב אליהו כ"ץ. באר אליהו, יו"ד, סי' קפד-קפה, עמ' רנו-רנח.

אין לעכב קבורה עד שיתקבלו תוצאות הבדיקות אם נהרג או איבד עצמו לדעת. יש לקבור יחד איברים הנמצאים בבית החולים שבעיר.

271. נחלקו הרופאים אם איבד עצמו לדעת באכילת ראשי גפרורים, או שמחלה ישנה קפצה עליו. הרב אברהם חיים שאקי. שער הקדים, סי' טז, עמ' קנא-קסב.

בנסיבות הענין שדרש ברופאים והרופא היהודי טיפל בו בקביעות, לא היה ראוי לפנותו ממקומו שליד הרב.

272. פינוי מקבר שליד בית החולים היהודי לבית קברות יהודי. במראה הבזק, ח"ד, 195-196.

מותר לפנות מבית הקברות המעורב לבית קברות יהודי, אם המשפחה תקנה בו חלקת קבר עבורה.

273. פתיחת קבר אחים ובדיקות דנ"א לצורך זיהוי וקבורה כראוי. הרב אליהו בקשי דורון. בנין אב, ח"ד, סי' סז, עמ' שה-שיא.

מותר ואף מצוה להביא את חללי שיירת הדסה לקבר ישראל, בהנחיית אנשי החברה קדישא. -בסי' סג עמ' רפ-רפד דן בזיהוי חללים על פי ההלכה (נרשם).

274. בדיקת דנ"א לזיהוי חללים. הרב משה שאול קליין, לרב אלכסנדר לויזון. שרידים, כ, תשס"ב, יח-כא.

תשובות לשאלות באיזו מידה ניתן לפי ההלכה לסמוך על בדיקה זו.

275. נולד לשמונה ונפטר אחרי שלושה חודשים באינקובטור. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, יו"ד, סי' לז, עמ' שלז-שלח.

אין להתאבל עליו או לפדותו עד שיחיה שלושים יום אחרי צאתו מהאינקובטור על פי רופאים.

ז. נשים, הפריות

276. טיפולים רפואות וסגולות לחשוכי בנים. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רג, עמ' קצה.

ריכוז עצות טבעיות וסגולות כדי לזכות לילדים.

277. ניתוחים לצורך פריה ורביה. הרב שמואל אליעזר שטרן. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קלט-קמג.

ניתוח האשך למציאת זרעונים הראויים להפרות, יתכן שאינו עושה אותו פצוע דכא.

278. שיטות חדשות באיבחון טרום-לידתי בשליש הראשון של ההריון. ד"ר חנה והרב יואל קטן. אסיא, סט-ע, תשס"ב, 156-173.

סקירה רפואית של השיטות השונות, והשאלות ההלכתיות הכרוכות בהן.

279. הקדמת לידה. הרב אליהו בקשי דורון. בנין אב, ח"ד, סי' נב, עמ' רלו-רלט.

מותר לזרז מסיבות רפואיות, אך לא בגלל נוחיות הרופא או היולדת (נרשם).

280. זירוז לידה. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' ז, עמ' ח-י.

אין רוח חכמים נוחה מזירוז הלידה לפני הזמן, ויעשו זאת רק כשהרופא אומר שצריך בגלל סכנה.

281. בדיקת אבהות באמצעות בדיקת דם. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב שרגא פייבל כהן, בתשנ"ט. קובץ תשובות, ח"א, סי' קלה, עמ' רג-רד.

אין אשה נאמנת לומר שהבת אינה מבעלה, ואין לחייבו לעשות בדיקות דנ"א.

282. בענין פצוע דכא. הרב חיים ישעיה קניג. חקי חיים, ח"ו, אה"ע, סי' א, עמ' קצח-קצט.

דיון בדעת גליוני הש"ס שמי שהוצרכו הרופאים לנתחו נקרא פצוע דכא בידי שמים.

283. פצוע דכא בידי שמים. הרב חיים ברלין, לרב משה נחום ירושלימסקי, בתרמ"א. שו"ת נשמת חיים, סי' קלג, עמ' רכה-רכו.

על ידי חולי נקרא בידי שמים אפילו אם רופא אומן כרת אחר כך לרפואתו. -בסי' קלד עמ' רכו-רכח השיב לרב אהרן מיליקובסקי בתרס"ד על קידושי טומטום.

284. פצוע דכא על ידי הגרמנים. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב יצחק ידידיה פרנקל, בתשכ"ד. קובץ תשובות, ח"א, סי' קמג, עמ' רכז.

נותח באושוויץ ונפגעו ביציו אין להתירו מבלי שרופא מומחה יקבע באיזה אופן נעשתה הפגיעה. - בסי' קמד עמ' רכח-רכט השיב בתשכ"ו לרב מנחם מנדל סנדרוביץ איך להתיר פצוע דכא כהן לגרושה.

285. מניעת הריון בחולת סוכר וטחורים בת מ"ד והיא ברוכה בבנים ובננות. הרב מאיר ברנדסדורפר. קנה בשם, ח"ג, סי' צח, דף קו:-קז.

אין זה מקום סכנה להתיר דרכים מסוימות, וינהגו בתמימות ובבטחון בה' שבגיל זה ואחרי הפסקת כמה שנים אולי לא תתעבר עוד.

286. מניעת הריון על ידי מכשיר הנקרא קויל. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רד, עמ' קצו.

יש להחמיר לכתחילה שרופא לא יניח טבעת כזו עמוק ברחם לכמה חודשים.

287. אמצעי מניעה לחולת ניוון שרירים שסכנה לה להתעבר. הרב אליהו שלזינגר. שואלין ודורשין, ח"ד, סי' עו, עמ' תקיב-תקכ.

בנסיבות השאלה יש להקל לה לסמוך על המתירים, ולכך הסכים הרב שמואל ווזנר בתשובתו.

288. היתר למניעת הריון. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רה, עמ' קצז.

ביאור האופנים שיכולה להשתמש אשה עצבנית המטופלת בבנים. - בסי' רו עמ' קצח-קצט דן בסוגים השונים של גלולות למניעת הריון.

289. מניעת הריון בסכנה גמורה. הרב אשר וייס. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קו-קי.

בחולת לב מסוכנת יש להעדיף קשירת החצוצרות על סתימת פי הרחם.

290. הזרעה מלאכותית. הרב דוד שפרבר, לרב אברהם מאיר איזראעל. אפרקסטא דעניא, ח"א, סי' רא, עמ' תמג-תמו.

הזרע כשר כשאין ביאת איסור, אין בזה הוצאת זרע לבטלה והתערבות במעשה שמים, ובכל זאת זהו דבר תיעוב מחודש שיש לדון בו.

291. הזרעה מלאכותית מהבעל לאשתו. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רפג, עמ' שט-שנ.

אין להתיר לו, ועדיין יש עצות שיבעל דרך אישות.

292. הזרעה מלאכותית לאחר מיתה. הרב מרדכי הלפרין. בית הלל, ט, תשס"ב, נד-ס. הרב אשר זליג וייס. י, עג-עד. יואל ב. וולוולסקי, חיים סלומון. יא, צה-צח.

בירורים אם זה אסור בתכלית כי אינו מקיים בזה מצוה אחרי מותו ועוד, או שיש בזה גמילות חסדים למלא את משאלתו.

293. הזרעה מלאכותית. הרב שלמה צדוק. בארות שלמה, ח"ב, סי' קנד, עמ' רנט-רעו.

היתר ההזרעה ומכלול ההלכות הקשורות לולד.

294. עקר בלי בנים בהזרעה מלאכותית מבחוץ. הרב משה שטרנבוך. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, קמה-קמז; תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רפה, עמ' שנב-שנד.

אין בזה הוראה ברורה לאסור או להתיר, והמקילים יש להם על מה לסמוך. על הרבנים לדון ולתקן בנושא זה, למשל שהזוג לא יזדרז לבצע עד עבור עשר שנים.

295. הפריה חוץ גופית. הרב שמואל דוד גרוס. עטרת שלמה, ז, תשס"ב, פ-פג.

אין בזה חשש הוצאת זרע לבטלה, והבן מתיחס אחרי אביו.

296. הפריה חוץ גופית אצל זוג פרוד. הרב אברהם חיים שרמן. תחומין, כב, תשס"ב, 292-403. הרב שלמה בן שמעון. 408-411. בעלות על ביציות מופרות. הרב שלמה דיכובסקי. 404-407.

פסקי דין אם יש לחייב את הבעל לאפשר לאשתו שבפירוד, ללדת ילד מזרעו שנקלט בביצתה המופרית.

297. הפריית אשה בדרך חוץ גופית. הרב אליהו בקשי דורון, לרב רצון ערוסי. בנין אב, ח"ד, סי' עה, עמ' שמא-שמה.

יש לכתחילה לאסור הפרייה מביצית המשותפת לשתי נשים, אף אם חלקה של האחת אחוז אחד בלבד.

298. העברת עובר מרחם לרחם. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' רפד, עמ' שנא.

מוטב לאמץ ילד נכרי ולגירו מאשר לעסוק בהזרעות המערבות זרע נכרי בזרע ישראל, ואין להתירן.

299. שכפול גנטי. במראה הבזק, ח"ד, 203-205.

היבטים יהודיים והלכתיים, וקיום מנחים כיצד יש לנהוג.

300. בדיקת אולטרה סאונד. הרב מנשה קליין. צהר, י, תשס"ב, רפט-רצ.

אין מן הראוי לעשותה כדי לדעת אם העובר זכר או נקבה.

301. ניתוח פלסטי לקביעת מינו של הנולד. הרב יוסף שלום אלישיב. קובץ תשובות, ח"א, סי' קנב, עמ' רמז-רמח.

הנולד בלא איברי זכרות ונקבות, אסור לבוא עליו גם אם הרופאים סידרו לו נקב על ידי ניתוח.

302. היתר נישואין לאלמנת בעל שטען שילדתו מאשתו הראשונה אינה בתו. הרב עובדיה יוסף, לרב עזרא עטיה, בתשי"א. יביע אומר, ח"ט, אה"ע, סי' לה, עמ' תט-תיב.

רופא נכרי קבע שאינו מסוגל ללדת, וכשנולדה בת טען שאינה שלו וגירש את אשתו הפרוצה, אין לו נאמנות

להזקיק את אשתו השניה יבום וחליצה, ומותרת להינשא. לכך הסכימו רבו, הרב יוסף שלום אלישיב והרב צבי פסח פרנק.

303. היתר נישואין. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ד, סי' כח, עמ' קכו-קכח.

היתר לבעל ספרדי לשאת אשה נוספת על אשתו החולה נפשית ט"ו שנה, זקוקה לדיאליזה, ואינה יכולה כלל לתפקד בבית, מה גם שערבים קבלנים חתמו על התחייבותו להמשיך לטפל בה כל חייה.

304. היתר נישואין. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' נח, עמ' קיא-קייב.

גרים ארבע שנים בנפרד, והאשה אושפזה במחלקה פסיכיאטרית עם טיפול תרופתי, יכול הבעל האשכנזי לשאת אשה אחרת אם ממאנת בגט, אחרי שישליש גט ויקבל היתר מאה רבנים. -בסי' סב עמ' קכ-קכו ניתן היתר נישואין לבעל שאשתו לא ילדה יותר מעשר שנים, וכשלו ששה טיפולי הפריה שעברה. -בסי' סו עמ' קלא-קלב ניתן היתר נישואין לבעל אשה שהיתה בטיפול פסיכיאטרי והיא עיוורת שמונה שנים.

305. חרשת שילדה בת מאח בעלה אם אסורה לבוא בקהל. הרב אליהו בקשי דורון, לרב חיים חדד. בנין אב, ח"ד, סי' ע, עמ' שכ-שכג.

בשעת הדחק יש לסמוך על המקילים באיסור דרבנן של נישואי חרשת (נרשם).

306. אשה שסירסה עצמה - אם מותרת לבוא בקהל, ואם זה נקרא מום. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' קלד, עמ' שיז, ח"ג, סי' רמו, עמ' רנה-רנז.

דיון בדברי ערוגת הבושם, יו"ד, סי' רמג, שסירוס הוא מום גמור.

307. כריתת רחם לאשה שסובלת מצניחת הרחם, ילדה כבר בנינים ובנות, וחדל לה אורח כנשים. הרב עובדיה יוסף, לרב רצון ערוסי. יביע אומר, ח"ט, אה"ע, סי' יא, עמ' שעא-שעב.

מחמת הצער הגדול של האשה יש להקל, ולא תעבור על איסור סירוס.

308. כהן שנעשה עקר בטיפול רפואי אם מותר בגיורת. הרב אליהו בקשי דורון, לרב יעקב אריאל. בנין אב, ח"ד, סי' סט, עמ' שטו-שיט.

קשה להתיר, ויש לשכנע את הגיורת שתחפש זיווג אחר (נרשם).

309. קטלנית שמתו שני בעליה ממחלות. הרב מנשה קליין. שערי הלכות, כט, תשס"ב, ז-יד.

מכיון שהראשון מת מסוכר והשני מסרטן, יצטרף עם שני רבנים להתיר לה להינשא.

310. נישואי מינקת לפני כ"ד חודש. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, אה"ע, סי' יג, עמ' שעג-שעד.

יכולה להינשא כשהיניקה י"ח חודש ונפסק חלבה, התינוק התרגל למאכלים שונים והוא בריא וחזק, ואין חשש סכנה או נזק לבריאותו.

311. בדיקת אשה על ידי רופא גבר לצורך תביעת פיצויים. הרב נפתלי הירצקא פרנקל. אמרי בינה, סי' קכא, עמ' רא-רג.

הרופא במלאכתו עוסק, אבל לכתחילה תיבדק על ידי רופאה.

312. עשית תקנות להצלת בני ישראל ממחלת איידס. הרב יצחק אייזיק ליבס, לרב אברהם דב הכט, בתשמ"ח. בן שמונים לגבורות, עא-עג.

יש מקום לתקן שלא לסדר קידושין עד להבאת אישור רפואי שאין המחלה אצל בני הזוג.

313. קידושי חולה למטפלת שלו שלושה חודשים לפני פטירתו. הרב שאר ישוב כהן. שורת הדין, ז, תשס"ב, רעו-רפג.

סבור שזו היתה תרמית כדי לרשת אותו ואין כאן אירוסין ונישואין, אבל הלכה כרוב הדיינים שיש כאן קידושין וחייב כתובה.

314. קידושי נערה שיש ספק בשנותיה. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב יצחק אייזיק הרצוג, בתשי"א. קובץ תשובות, ח"א, סי' קנז, עמ' רנב-רנח.

דיון בנתקדשה בנערותה בתימן ולדעת הרופאים היא כיום בת יא-יב, אם להתירה להינשא.

315. ניתוסף שם לאחד מחמת חליו ולא קם ממנו. הרב יצחק שמואל שכטר, לרב אלחנן הלפרין. ישיב יצחק, ח"ד, סי' לב, עמ' רסא-רסד.

גם אם הוחזק בשם זה שלושים יום, אין הבנים צריכים להוסיף את השם לכתובתם.

316. אב חרש במזונות בניו. הרב יוסף שלום אלישיב. קובץ תשובות, ח"א, סי' קסח, עמ' רעו-רעט.

אפשר לחייבו מדין צדקה, או משום שמינח ניחא ליה. -בסי' קסט עמ' רעט-רפד דן באשה שנשתטית, אם נכסי מלוג שלה לבעלה. -בסי' קעב עמ' רצג-רצו דן בתובעת כתובתה, שאינה נאמנת לומר שאין לו גבורת אנשים. -בסי' קעח עמ' שיג-שיד פסק דין מתשמ"ו, שקשה לכפות גט על בעל חולה רוח שיש תקופות שמתרפא ממחלתו. -בסי' קפו עמ' שלא-שלב דן על מומים באשה ומקח טעות. -בסי' קפט עמ' שמג-שמו השיב בתשל"ה לרבי מקלויזנבורג על יבם שנקטעה רגלו.

317. אמר לאשתו צאי מעשה ידיך למזונותיך, ואחר כך חלתה או פוטר. הרב שלמה צדוק. בארות שלמה, ח"ב, סי' עד, עמ' יז-יט.

אינו נפטר מחיובו לפרנס את אשתו.

318. טענת הבעל שאשתו תבשל גם לצורכי הוריו החולים. הרבנים שושן, מרדכי כמוס ויצחק כהן. גדולת מרדכי, ח"ג, סי' ג, עמ' קמד.

היו כולם סמוכים על שולחן אחד חייבת האשה לאפות, לבשל, ולעשות צורכי הבית גם עבורם.

319. חיוב הבעל ברפואת אשתו. הרב שלמה צדוק. בארות שלמה, ח"ב, סי' עח, עמ' כז-לא.

רק באלמנה חייבים היורשים לשאת ברפואה שאין לה קיצבה, אבל באשתו חייב בכל הוצאותיה. -בסי' פג-פד עמ' לא-לג דן בכספי פיצויים שהאשה קיבלה אחרי תאונה, או בפדיון ימי מחלה שקיבלה מהמעביד.

320. תוקפו של הסכם גירושין לפני סידור הגט. הרב אברהם צבי שינפלד. שורת הדין, ז, תשס"ב, שה-שיב.

חלה אחד הילדים, רשאית האשה להוסיף סעיף לחייב את הבעל בהוצאות הרפואיות הנוספות.

321. הצלה מעיגון של אשה שבעלה הצעיר חולה באלצהיימר. במראה הבזק, ח"ד, 219-222.

דירוג האפשרויות של מתן גט עכשיו או על תנאי.

322. נולדו לו מומים כתוצאה מתאונה, וטוענת מאיס עלי. הרב שלמה צדוק. בארות שלמה, ח"ב, סי' עז, עמ' כג-כז.

אם יכול לתפקד בחיי הנישואין אין טענתה מתקבלת, כי רק מתביישת להיות עמו.

323. נותחה אשתו באופן שלא תוכל להתעבר וטרם קיים המצוה בשלמות. הרב שלמה שניידר, לגיסו הרב נחום ברוך לסקין. דברי שלמה, ח"ג, סי' רמ, עמ' מז.

אין כופין אותו להוציאה.

324. תביעת גט בטענת מיאוס מחמת ידה הכרותה של אשתו בה הושתלה תותבת עץ, אף כי ידע על כך לפני הנישואין. הרב עובדיה יוסף, בתשי"ח. יביע אומר, ח"ט, אה"ע, סי' כד, עמ' שצא-שצד.

בית הדין לא ביטל את פסק הדין למזונות, אבל שכנע את שניהם להסכים להתגרש בתנאים נאותים.

325. בענין נשתתית. הרב חיים ברלין, לרב משה נחום ירושלימסקי, בתרנ"ד. שו"ת נשמת חיים, סי' קמד-קמה, עמ' רמ-רמב.

מצטרף עם שני דייני קוברין להיתר מאה רבנים, כי על נשתתית לא גזר רבנו גרשום מאור הגולה. - בסי' קמז עמ' רמג השיב לרב מנחם מנדל וינגוט בתר"ע, שיש להכשיר גט שסידרו חמישה רבנים לבעל שוטה, כי בודאי בדקו וראו שהיה אז פיקח.

326. גט בנשתתית. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' כא, עמ' פ-פב, סי' קי, עמ' רעג, סי' קפד, עמ' תיח-תיט.

כשחלתה כמה שנים בשגעון אפשר לשחררו מעינותו בהיתר מאה רבנים.

327. אשה שמכה ומקללת את בעלה, ואינה טובלת בגלל בעיות נפשיות. הרב נתן גשטטנר. להורות נתן, ח"ב, סי' צט-ק, עמ' קח-קי. יסדרו לו היתר מאה רבנים לשאת אשה על אשתו.

328. נודע לו אחרי הנישואין שיש לאשתו מומים. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' קפ, עמ' תי-תיג.

נודע לו שיש לה ריח חזק מהפה ומגדלת שיער בזקנה ותרופות לא הועילו, ראוי להתיר לו לשאת אחרת.

329. בעל צעיר שבתאונת דרכים לקה בשיתוק ויכול רק לנענע שתי אצבעות. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' סט, עמ' קל-קלח.

במקום עיגון כזה יש להקל לכתחילה שיכתבו ויתנו גט לפי כתב ידו כתבו ותנו.

330. נתן גט לאשתו והתברר שלפעמים בשגעון ינהג וכבר אושפז בבית חולי רוח. הרב עובדיה יוסף, בתשי"ח. יביע אומר, ח"ט, אה"ע, סי' לב, עמ' תג-תד.

בית הדין דחה את ערעור הבעל, ואישר את כשרות הגט.

331. נישואים עם בעל נכה. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ד, סי' כב, עמ' פו-צט.

נכה מלחמה ששותק חצי גופו הימני ונפגע כושר דיבורו, המטפלת בו בבית החולים נישאה לו בידעה את מצבו אבל כעת מאוס עליה, עליו לגרשה, ואם יסרב יכפוהו לכך. אינה חייבת לגור בעירו, והבן יהיה בחזקתה.

332. בעל שאין לו גבורת אנשים. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' סז, עמ' קלב-קלד.

יש לחייב את הבעל לתת גט ואפילו לכפותו, מכיון שכבר עשר שנים אין ביניהם יחסים, וחמש שנים גרים בנפרד.

333. כפית הבעל לגרש בגלל מומיו, או כשאין לו גבורת אנשים. הרב שלמה צדוק. בארות שלמה, ח"ב, סי' קנד, עמ' רמג-רנט.

כופים לגרש רק על מומים שנמנו במשנה, ופעמים אפילו אם היו לו לפני הנישואין. כשיש לה אישור רפואי שאין לו גבורת אנשים, ממתנים מעט לראות אם יבריא.

334. יבום חרש וחרשת. הרב ישעיהו גולדשמידט. חזון ישעיהו, תשס"ב, סי' יז, עמ' פא-צז.

פסק דין מתשכ"ז שהאח הצעיר פיקח ספרדי בן י"ג יבם את אשת אחיו ויגרשנה למחרת.

335. חליצת יבם שהרגילוהו להיות איטר. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' נב, עמ' קמח-קמט.

יפה עשה הרב שהורה לו לחלוץ בימין, אף כי בצבא הרגילוהו לצעוד תחילה ברגל שמאל.

336. היתר להינשא בלי חליצה. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, אה"ע, סי' לו-לז, עמ' תיג-תכא.

אם יסכימו שנים מגדולי ירושלים, אפשר להתיר לעולה מרוסיה להינשא בלי חליצה מאח שונא דת, במיוחד כאשר בעלה נפטר ממחלת ריאות רצינית, ואילו ידעה זאת לא היתה נישאת לו. הערות על תשובות הרב שלום משאש והרב שאול ישראלי שאף הם הסכימו להתיר.

337. היתר נישואין לאשת בעל חולה בלי חליצה. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, אה"ע, סי' לח, עמ' תכא-תכג.

בעל שלא היתה לו גבורת אנשים, סבל ממחלת נפש ולקה בסרטן, אפשר להתיר לאשתו להינשא בלי חליצה, וכן הסכים הרב שלום משאש.

338. פטור מחליצה בנתעברה מבעלה בהזרעה מלאכותית לאחר מותו. הרב שאול ישראלי. במראה הבזק, ח"ד, 206-210.

כשהתעברות התרחשה אחרי מות הבעל, אין האשה פטורה מחליצה. -בעמ' 211-212 הומלץ שלא להפרות אלמנה בזרע בעלה לאחר מותו, אף כי אין לאסור לה אם תתקש על כך.

ח. נזיקין, הפלות

339. עדות סומא בהלכה. הרב משה דיין. אורות חברון, ב, תשס"ב, 6 עמ'. ברכת הגומל לחולה עינים שנתרפא. 4 עמ'.

לקט מדברי הפוסקים על חילוקי הדינים בעדות סומא, ואימתי חייב לברך הגומל מי שנותר בעינו ונתרפא.

340. קביעת יורש על סמך בדיקת דנ"א. הרב צבי יהודה בן יעקב. תחומין, כב, תשס"ב, 412-426.

אין לחייב את הנתבע לעבור בדיקת דנ"א.

341. מינוי אפוטרופוס לנכסי חולה. הרבנים אברהם דב לוין, יהושע וייס, שמואל חיים דומב. פסקי דין ירושלים, ז, תשס"ב, קסז-קע.

בית הדין מינה זמנית את אשת החולה כאפוטרופוסית, כדי שתוכל לעשות פרוזבול עבורו. -בעמ' שלב-שלה אסר בית הדין בצו בינים על אשה להיפגש עם פסיכולוג ולשלם לו, מפני שגרם לפירוד בין בני הזוג.

342. רופא שהמליץ על מנתח, והלה שלח לו מתנה. הרב יצחק זילברשטיין. זכור לאברהם, תשס"ב-ג, תשלז-תשמג.

מן הראוי להתרחק מקבלת מתנה כזו.

343. הגורם חולי לחבירו הוא בגדר שופך דמים. הרב נתן גשטטנר. אור ישראל, כה, תשס"ב, נט.

אין לעשות באולמות שמחה רעש הגורם נזק לבריאות אחרים אפילו בכח כוחו.

344. רופא שטעה. הרב יעקב אפשטיין. חבל נחלתו, ח"ב, סי' קד, עמ' 401-406.

בירורים בסוגי הרופאים והטעויות.

345. רופא אומן שהרג או הזיק. הרב אלחנן ראובן. כתר שם טוב, א, תשס"ב, קצו-רז.

פרטי ההלכות מתי פטור ומתי חייב בידי שמים או בידי אדם.

346. תביעה בערכאות על מחדל של רופא. הרב יצחק זילברשטיין. ישורון, יא, תשס"ב, תרצה-תרצז.

אין לתבוע נזיקין ממילד שלא ניתח להציל את העובר מפגיעה. יכול לתבוע בערכאות את חברת הביטוח, אע"פ שעל ידי זה ייפגע שמו של הרופא.

347. תביעת פיצויים מרופא ומבית החולים בטענה שהסבו לו נזק בניתוח. הרב יצחק שמואל שכטר, לרב יעקב זמיר. ישיב יצחק, ח"ה, סי' מה, עמ' שנז-שע.

בנסיבות המעשה הם פטורים לגמרי, ויכול בית הדין לדון אם לתת רשות ללכת לערכאות כי גם שם ייפטרו לגמרי.

348. תביעת אונאה מרופא שיניים. הרבנים אברהם דב לוין, יהושע וייס, שמואל חיים דומב. פסקי דין ירושלים, ז, תשס"ב, שנז-שנח.

בעל ואשה שפנו לרופא שיניים והבעל טופל תחילה, אין הרופא חייב להמשיך לטפל באשה אם לא יקבל את התשלום הנוסף שמבקש.

349. חוב לקופת חולים בה היה חבר לפני כן. הרב יצחק זילברשטיין. עלינו לשבח, ח"א, סי' עה, עמ' תרמ.

חייב לשלם לקופה הראשונה עבור החודשים האחרונים בהם היה מבוטח אע"פ שלא השתמש בה כלל. אין לקנות תרופה בקופת חולים עבור מי שאינו חבר בה. -בסי' פט עמ' תרנד הורה שלא לגנוב דעת חולה שבא לבקרו אגב ביקור אצל חולה אחר.

350. נסע עם חברו במכונית, ואירעה תאונה קשה שגרמה לו לאישפוז חודש והוצאות לרופאים מומחים. הרב עובדיה יוסף. יביע אומר, ח"ט, חו"מ, סי' ה, עמ' תלג-תלד.

הנהג שנרדם וגרם לתאונה כי בנסיעה הממושכת לא עצר בצד לנוח, צריך לשלם לו דמי ריפוי ושבת.

351. שוטה שהזיק או שלוח ונתרפא. הרב שלמה צדוק. בארות שלמה, ח"ב, סי' קכא, עמ' קמה-קמח.

יש ויהיה פטור מלשלם כי לא היה אז בר חיוב. כמו-כן דן באיש עסקים שלקה באירוע מוחי, אם שלוחו יכול להמשיך לפעול מכוחו.

352. עשה צילום והתברר שאין לו שבר, אם חייב המכה לשלם עבור הצילום. הרב יצחק שמואל שכטר, לרב שמואל אליעזר שטרן. ישיב יצחק, ח"ד, סי' מא, עמ' שנב-שנג.

לא ברור אם זה נכלל בריפוי, ויעשה בית הדין פשרה שהמזיק יפייסו חלקית.

353. תשלומי ריפוי. הרב שלמה שניידר, לאביו. שו"ת דברי שלמה, ח"ג, סי' רכט, עמ' ג-ה. בחובל בחבירו חייב לרפאותו, ולא שיש רק לנחבל זכות ממון.

354. שביבת רעב. הרב אליהו אברז'ל, לרב מאיר כהן משירות בתי הסוהר. דברות אליהו, ח"ה, סי' כז, עמ' מט.

איסור גמור לשבות רעב כי הוא חובל בעצמו ומסכן את חייו.

355. חובל בגופו. הרב שמואל דב בלוי. בית אהרן וישראל, צט, תשס"ב, צט-קד.

בירור הכללים מתי מותר לחבול בגופו.

356. ניתוח פלסטי לנוי. הרב אליהו אברז'ל. דברות אליהו, ח"ה, סי' פ, עמ' קסה-קעג.

הניתוח מותר לאיש וכל שכן לאשה. תרומת איברים מותרת רק אם אין בה סיכון לנותן.

357. איסור הפלת עוברים. הרב שרגא גינסברגר. זכור לאברהם, תשס"ב-ג, א'כב-א'מד.

בירור מחלוקתם של הרב אליעזר יהודה ולדינברג והרב משה פיינשטיין באיסור ההפלות בעוברים חולי טיי-זקס גם אחרי שלושה חודשים.

358. חיי שעה של מעוברת מול חיי העובר. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' שכג, עמ' ת.

מעוברת שחלתה במחלה הידועה ולדעת הרופאים נותר לה חודש לחיות, אסור להורגה כדי להציל את העובר.

359. איסור איבוד הריון כשנתעברה מבעל חולה נכפה. הרב דוד שפרבר. אפרקסתא דעניא, ח"א, סי' קסט, עמ' שפט-שצב.

אין זו מחלה מדבקת או תורשתית, ואל ישמעו לרופא שאמר להפיל.

360. הפלת עובר אשת איש שזינתה. הרב ירון מרדכי זכאי. שו"ת אמרי דעת, חו"מ, סי' ח, עמ' קנא-קנו.

אסור להפיל את העובר כשרוצים לא לפגוע בכבודה או בכבוד משפחתה.

361. השמדת חלק מביצי ההריון כדי שתוכל ללדת. הרב משה שטרנבוך. תשובות והנהגות, ח"ד, סי' שכד, עמ' תא-תב.

דילול עוברים מותר, בפרט תוך ארבעים יום.